

Ўзбекистон —
ҳаммамизнинг
умумий
хонадонимиз.

Ислом КАРИМОВ

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2012-yil 21-yanvar, shanba № 6 (8447)

2012 ЙИЛ ВАТАНИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИНИ ЯНГИ БОСҚИЧГА КЎТАРАДИГАН ЙИЛ БЎЛАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг 2011 йилнинг асосий якунлари ва 2012 йилда Ўзбекистонни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг мажлисидаги маърузаси

Хурматли мажлис иштирокчилари!

Вазирлар Маҳкамасининг бугунги кенгайтирилган мажлисининг кун тартиби ўтган 2011 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунларини баҳолаш ва 2012 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларини белгилаб олиш масалаларига бағишланган.

2011 йилда иқтисодиётимизни ривожлантиришнинг амалий якунлари таҳлиliga ўтишдан олдин кейинги йилларда жаҳон иқтисодиётида кузатилаётган ўзгаришлар ва авваламбор турли салбий тенденциялар ҳақида қисқача тўхталиб ўтишни ўринли деб биламан.

Шулар ҳақида гапирганда, дунёдаги таниқли иқтисодчилар, нуфузли эксперт ва мутахассисларнинг баҳолари ва чиқараётган хулосалари принципиал жиҳатдан ягона бир фикрга келмоқда.

Жаҳон иқтисодиётига, биринчи навбатда, ривожланган йирик мамлакатлар иқтисодиётига 2008 йилда бошланган глобал молиявий-иқтисодий инқироз ҳали-бери салбий таъсир кўрсатмоқда.

Ўтган давр мобайнида

аҳволни яхшилаш мақсадида кўрилаётган барча чоратadbирларга қарамасдан, аксарият давлатларда ўсиш суръатлари ва ишлаб чиқаришнинг амалда пасайиши кузатишмоқда ва бундай жараён давом этадиган бўлса, у глобал миқёсда рецессия ҳолатига, яъни иқтисодиётнинг ўсиш ўрнига давомли равишда пасайиб боришига олиб келиши мумкинлиги башорат қилинмоқда.

Кўпгина тараққий топган мамлакатларда вазият қандай тус олишини олдиндан айтиб бўлмайдиган ва турли хавф-хатарлар сақланиб қолаётган бир шароитда давлат қарзлари ва давлат бюджети тақчиллиги тобора ортиб бормоқда.

Шу билан бирга, жаҳон захира валюталарининг беқарорлиги, молия-банк тизими кредит қобилиятининг кескин пасайиши ва инвестициявий фаолликнинг сусайиши билан боғлиқ мураккаб муаммолар кўплаб давлатлар иқтисодиётининг тикланиш ва ўсиш суръатларига салбий таъсир кўрсатмоқда.

«Саккизлик» ва «Йигирмалик» деб аталган мамлакатлар гуруҳлари доирасида қабул қилинаётган қарорларга қарамасдан, энг аввало, жаҳон молия-валюта тизимида инқироз келтириб

чиқараётган муаммоларни ҳал этиш ва керакли назорат ўрнатиш бўйича ягона иқтисодий модель ҳанузгача ишлаб чиқилмаган. Бу эса жаҳон иқтисодиётида ҳал қилувчи ўрин тутадиган йирик давлатларни ўз манфаатларини ўйлаб, ўз билганича ҳаракат қилишга мажбур этмоқда.

Шуни тан олиш керакки, сўнгги йилларда жаҳон иқтисодиётида юзага келаяётган муаммолар асосан қўшимча пул босиб чиқариш ва молия бозорини шундай пуллар билан тўлдирish ҳисобидан ҳал этилиши кўзга ташланмоқда. Бу эса, ўз навбатида, келгусида жинловлаб бўлмайдиган инфляцияга, яъни қимматчиликка, захира ва миллий валюталарнинг қадрсизланишига ва шу билан боғлиқ оғир оқибатларга олиб келиши мумкин.

Ўз-ўзидан аёнки, жаҳон бозорида кечаётган инқироз жараёнлари ўтган давр мобайнида мамлакатимиз иқтисодиётининг ривожланиш кўрсаткичларига таъсир кўрсатмасдан қолмади ва Ўзбекистон иқтисодиётининг 2012 йилга мўлжалланган ўсиш суръатлари ва самарадорлигини таъминлашда катта қийинчиликлар туғдириши мумкин.

(Давоми 2-бетда.)

РЕСПУБЛИКА БАЙНАЛМИЛАЛ МАДАНИЯТ МАРКАЗИ ТАШКИЛ ЭТИЛГАНИНИНГ 20 ЙИЛЛИГИГА БАҒИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ ЙИФИЛИШ ИШТИРОКЧИЛАРИГА

Хурматли ватандошлар!
Қадри дўстлар!
Сиз азиятларни ва сизларнинг сиймонгизда кўпмиллатли бутун мамлакатимиз халқини Республика байналмилал маданият маркази ташкил этилганининг 20 йиллиги билан чин қалбимдан самимий муборакбод этиш менга катта мамнуният бағишлайди.

Биз ушбу кутлуг санани Ўзбекистон мустақиллигининг 20 йиллик байрами шукуҳи қалбларимизда давом этаётган шу ёрғун кунларда нишонлаётганимизнинг теран рағзий маъносига бор, албатта. Бу тарихий сана тимсолида биз энг аввало мустақил тараққийтимизнинг дастлабки кунларидан бошлаб мамлакатимизда миллатлараро аҳиллик ва ҳамжихатликни таъминлашга қандай муҳим аҳамият бериб келинаётганининг яққол далолатини кўраимиз.

Юртимизда бу айёмни кенг нишонлар эканимиз, ҳаммамиз, Ўзбекистонда

истиқомат қилаётган барча миллат ва элат вакиллари Ватанимизнинг неча минг йиллик қадимий тарихи давомида мана шу саховатли ва ҳамisha меҳмондўст заминда турли маданият ва цивилизацияга мансуб бўлган инсонлар ўзаро тинч-тотув яшаб келганини юсак қадрлаймиз. Айни шундай маънавий муҳит ўзининг бағрикенглиги, меҳр-оқибатлиги, тинчликсеварлиги ва қалб саховати билан ажралиб турадиган халқимизнинг ўзига хос менталитети шаклланишида муҳим омил бўлди, десак, янглишмаган бўламиз.

Ана шундай миллий ранг-баранглик ва шу билан бирга, ягона халққа хос бирлик туйғуси — бу нафақат ноёб хусусият, балки ҳар бирилик ва ҳамжихатликни таъсирини ва барчамизни ўзаро бойитишдаги аҳамиятини ҳеч нарса билан ўлчаб, баҳолаб бўлмайдиган улкан қадриятдир.

(Давоми 2-бетда.)

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

РЕСПУБЛИКА БАЙНАЛМИЛАЛ МАДАНИЯТ МАРКАЗИ ТАШКИЛ ЭТИЛГАНИНИНГ 20 ЙИЛЛИГИ МУНОСАБАТИ БИЛАН МИЛЛИЙ МАДАНИЙ МАРКАЗЛАРНИНГ БИР ГУРУХ ФАОЛЛАРИНИ МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Мамлакатимизда миллатлараро дўстлик, ҳамжихатлик ва тотувликни янада мустаҳкамлашга, ёш авлодни ватанпарварлик, инсонпарварлик, мустақиллик ғояларига садоқат руҳида тарбиялашга, миллий маданий марказлар фаолиятини ривожлантиришга қўшган салмоқли ҳиссаси учун қуйидагиларга фахрий унвон берилсин:

«Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими»

Борисов Павел Михайлович — Республика поляк миллий маданий маркази фаоли, В.Успенский номидаги Республика ихтисослаштирилган мусиқа академик лицейи бўлим муддир

«Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси»

Шахмаев Равкат Рашидович — Хоразм вилояти татар миллий маданий маркази раиси, Хоразм вилояти халқ таълими бошқармаси қрошидаги «Ешлик» жисмоний тарбия ва спорт жамияти раисининг ўринбосари

(Давоми 2-бетда.)

ГАЗЕТАНИ
ВАРАҚЛАГАНДА:

КЎПМИЛЛАТЛИ
ХАЛҚИМИЗНИНГ
БИРДАМЛИГИ —
БАРЧА
МУВАФФАҚИЯТ-
ЛАРИМИЗНИНГ
МУҲИМ
ОМИЛИДИР

7-бет

БИР
КЎРҒОНКИ,
МЎҲАЗ —
МУҚАДДАС

14-бет

ТАРБИЯНИНГ
ЗАМОНИ
ёки «Туркий
гулистон ёхуд
ахлоқ»нинг
зарварақларида

8—9-бетлар

РЕСПУБЛИКА БАЙНАЛМИЛАЛ МАДАНИЯТ МАРКАЗИ ТАШКИЛ ЭТИЛГАНИНИНГ 20 ЙИЛЛИГИГА БАФИШЛАНГАН ТАНТАНАЛИ ЙИФИЛИШ ИШТИРОКЧИЛАРИГА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Шу маънода, бизнинг энг катта бойлигимиз, энг асосий ютуғимиз — бу аввало Ватанимиз осмонининг мусаффолиги, жамиятимизда ҳукм сураётган миллатлар ва фуқаролараро аҳиллик ва ҳамжиҳатлик, дўстлик ва бирдамлик муҳитидир, десам, ишончим комилки, барчангиз бу фикрга қўшилиасиз.

Бугунги кунда мамлакатимизда этник ўзига хослиги, тили, урф-одат ва анъаналарини ҳар томонлама ривожлантириш ва ўзаро бойитиш бўйича тенг ҳуқуқ ва имкониятларга эга бўлган 130 дан зиёд миллат ва элат вакиллари ягона оила бўлиб, дўстлик ва инوқликда ҳаёт кечирмоқда. Юртимизда тинчлик ва оқсоқилликни сақлаш, Ватанимизни янада раванг топтириш, унинг халқаро майдондаги обрў-эътиборини ошириш мақсадида барча соҳаларда кенг қўлланма йўналишларни амалга ошириш йўлида улар ўзларининг фидокорона меҳнати билан муносиб ҳисса қўшаётганини биз юксак қадрлаймиз.

Таъкидлаш жоизки, мустақиллик йилларида Ўзбекистонда миллатлараро ва конфессиялараро тотувлиқни ривожлантириш учун барча ҳуқуқий асослар ва зарур шарт-шароитлар яратилди. Бағрикенглик маданиятини тарбиялаш ва янада мустақамлаш давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланган.

Ҳозирги кунда мамлакатимизда миллий маданият ранг-баранглик ҳаётимизнинг ажралмас қисми сифатида қаралиб, барқарорлиқни таъ-

минлаш омили бўлиб хизмат қилаётгани ва жамиятимизнинг демократик ислохотларни чуқурлаштириш йўлидан илгариллаб боришида муҳим роль ўйнаётгани, биз Ўзбекистон деб атайдиган умумий уйимизда турли миллий маданиятларнинг бетакорро ва бой уйғунлигини шакллантираётгани алоҳида эътиборга сазовордир.

Бугунги кутлуг айёмда барча миллий маданият марказларининг раҳбарлари ва фаоллари муқаддас заминимизда тинчлик ва фаровонликни сақлаш, фарзандларимиз ва набираларимизнинг келажаги, жамиятимизда ўзаро ҳамжиҳатлик, инсонпарварлик ва меҳр-оқибат муҳитини янада мустақамлаш йўлидаги беғараз ва олижаноб меҳнатлари учун ўзимнинг чуқур ва самимий ҳурмат-эҳтиромимни билдираман. Ўтган 20 йил мобайнида чинакам дўстлик масканига айланган Республика байналмилал маданият марказининг кўп қиррали фаолияти ана шундай юксак мақсад ва вазифаларнинг амалий намоёни бўлиб келаётгани ҳаммамизни, албатта, ҳурсанд қилади.

Қадрли дўстлар, барчангизга чин қалбимдан мустақам соғлиқ, бахту саодат, хонадонларингизга файзу барака тилайман, Ўзбекистонда яшаётган миллат ва элат вакиллари бугунги ҳаёти ва келажаги йўлидаги олижаноб ва ғоят масъулиятли фаолиятингизда янгидан-янги муваффақиятлар ёр бўлсин.

Ислом КАРИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

РЕСПУБЛИКА БАЙНАЛМИЛАЛ МАДАНИЯТ МАРКАЗИ ТАШКИЛ ЭТИЛГАНИНИНГ 20 ЙИЛЛИГИ МУНОСАБАТИ БИЛАН МИЛЛИЙ МАДАНИЙ МАРКАЗЛАРНИНГ БИР ГУРУХ ФАОЛЛАРИНИ МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Миллий маданиятлар, урф-одат ва анъаналарнинг ўзига хослигини сақлаш ва ривожлантириш, турли миллат вакиллари ўртасида дўстлик ва қардошлиқни мустақамлаш соҳасидаги самарали хизмати ҳамда мамлакатимиз ижтимоий ҳаётидаги фаол иштироки учун қуйидагилар мукофотлансин:

«Дўстлик»
ордени билан

Апостолиду Деспина
Димитрис — Тошкент шаҳар грек миллий маданият маркази фаоли, «Ўзбекистон-Греция» дўстлик жамияти ижрочи директори

Арипова Назолат Сай-
питдиновна — Республика байналмилал маданият маркази ахборот-методик бўлими бош мутахассиси

Гейцин Марина Никола-
евна — Фаргона вилояти

немир миллий маданият маркази раисининг ўринбосари

Ким Александр Алексе-
евич — Навоий вилояти ко-
рейс миллий маданият мар-
кази раиси, Навоий шаҳар
давлат санитария-эпидеми-
ология назорат маркази
бош шифокори

Насирли Али Гейдар
огли — Сирдарё вилояти
озарбойжон миллий мада-
ний маркази фаоли, шоир

Рахмонова Адолатхон
Кутбидиновна — Андижон
вилояти уйғур миллий ма-
даният маркази раиси, Пах-
табод тумани маданият ва
спорт ишлари бўлими му-
дир

Таганмуратов Мурат-
бай Аширович — Қорақал-
поғистон Республикаси

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

Тошкент шаҳри,
2012 йил 20 январь

туркман миллий маданият маркази раиси

«Шуҳрат» медали
билан

Боев Нарзулло Абди-
каримович — Қашқадарё ви-
лояти Миришкор тумани
араб миллий маданият мар-
кази фаоли

Истамкулова Мафират-
хон Мамажановна — На-
манган вилояти қирғиз мил-
лий маданият маркази раи-
си

Миронов Сергей Алек-
сандрович — Республика
байналмилал маданият мар-
кази директорининг ўринбо-
сари

Тлепов Бердимурат Са-
бирович — Республика бай-
налмилал маданият марка-
зи бўлим бошлиғи

И.КАРИМОВ

2012 ЙИЛ БОСҚИЧГА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Биринчи навбатда, дунё бозорида хомашё ва тайёр маҳсулотга эҳтиёжнинг тобора пасайиб боришини ҳисобга оладиган бўлсак, бундай ҳолат мамлакатимизнинг экспорт салоҳияти ва валюта тушумига салбий таъсир кўрсатмасдан қолмайди, албатта.

Ҳурматли мажлис ишти-
рокчилари!

Шундай муаммоларга, шу-
нингдек, ўзимиздаги мавжуд
айрим мураккаблик ва қийинчиликларга қарамас-
дан, халқимизнинг фидоко-
рона меҳнати эвазига эри-
шилган 2011 йилнинг яку-
лари билан ҳақли равишда
фахрланишимиз учун бугун
барча асосларимиз бор.

Охириги йилларда ва ўтган
йили мамлакатимиз иқтисо-
диётини ривожлантириш бо-
расида қўлга киритилган на-
тижалар Халқаро валюта
жамғармаси, Жаҳон банки,
Осиё тараққиёт банки ва
бошқа нуфузли халқаро мо-
лия ташкилотлари томонидан
юксак баҳоланмоқда.

Халқаро валюта жамғарма-
сининг кейинги баҳолаш
миссияси баёнотида жумла-
дан бундай дейилади:

«Ўзбекистон жадал ўсиш-
га эришди ва глобал молия-
вий инқирозга қарши сама-
рали чоралар кўрди. Кейин-
ги беш йилда Ўзбекистонда
ўсиш суръатлари ўртача 8,5
фоизни ташкил этди ва бу
Марказий Осиёдаги ўртача
ўсиш кўрсаткичидан юқори-
дир.

Қатор йиллар давомида
кузатишга бўлган профити-
ти, расмий захиралар дара-
жасининг юқорилиги, давлат
қарзининг камлиги, барқарор
банк тизими ва халқаро мо-
лия бозорларидан қарз
олишга эҳтиёткорлик билан
ёндашиш мамлакатни глобал
инқирознинг бевосита
оқибатларидан ҳимоя
қилди... Миссия 2011 йилда
ялпи ички маҳсулот 8,3 фоиз
кўпайишини кутмоқда ва
ўрта муддатли истиқболда
иқтисодиётнинг юқори ўсиш
суръатлари сақланиб қоли-
шини башорат қилмоқда».

Таъкидлаш жоизки, ўтган
йили мамлакатимизда ялпи
ички маҳсулотнинг ўсиш
суръати, кутилганидек, амал-
да 8,3 фоизни ташкил этди.
2000—2011 йиллар мобайни-
да ялпи ички маҳсулот
ҳажми 2,1 баробар ошди.
Мазкур кўрсаткич бўйича
Ўзбекистон дунёнинг иқтисо-
диёти жадал ривожланётган
мамлакатлари қаторидан жой
олди.

Ўтган йили sanoat ишлаб
чиқариши 6,3 фоиз, қишлоқ
хўжалиги маҳсулотларини
етиштириш 6,6 фоиз, чакана
савдо айланмаси 16,4 фоиз
ва аҳолига пуллик хизматлар
кўрсатиш 16,1 фоизга бар-
қарор юқори суръатлар
билан ўсди.

Иқтисодиётимизда юз бе-
раётган жиддий таркибий ва
сифат ўзгаришларини бирги-

на мисолда, яъни 2000 йил-
да мамлакатимиз ялпи ички
маҳсулотини шакллантириш-
да sanoat ишлаб чиқариши-
нинг улуши бор-йўғи 14,2
фоизни ташкил этган бўлса,
2011 йилда бу кўрсаткич 24,1
фоизга етганида яққол
кўриш мумкин.

Sanoat маҳсулоти умумий
ўсишининг қарийб 70 фоизи-
ни юқори қўшимча қийматга
эга бўлган тайёр маҳсулот иш-
лаб чиқаришга йўналтирилган
соҳалар ташкил этди. Бугунги
кунда иқтисодиётимизнинг ло-
комотивига айланган машина-
созлик ва автомобилсозлик
(12,2 фоиз), кимё ва нефть-
кимё sanoati (9,4 фоиз),
озик-овқат sanoati (13,1
фоиз), қурилиш материалла-
ри sanoati (11,9 фоиз), фар-
мацевтика ва мебелсозлик (18
фоиз) 2011 йилда жадал суръ-
атлар билан ривожланди.

Истеъмол товарлари иш-
лаб чиқариш ҳажми 2011
йилда 11,2 фоизга ўсди.
2000 йилга нисбатан эса бу
кўрсаткич 4 баробардан зиёд
ошди.

Таъкидлаш керакки, иқти-
содиётнинг етакчи тармоқла-
рида таркибий ўзгаришлар-
ни амалга ошириш ва бу со-
ҳаларни диверсификация
қилишга қаратилаётган улкан
эътибор экспорт ҳажми,
унинг тарихи ва сифатига
ижобий таъсир кўрсатди.

2011 йилда экспорт мах-
сулотларининг ҳажми 2010 йилга
нисбатан қарийб 15,4 фоиз-
га кўпайди ва 15 миллиард
доллардан кўпроқни ташкил
этди. Бу 2000 йилга нисба-
тан 4,6 баробар зиёддир.
Ташқи савдо айланмасининг
ижобий сальдога 4 милли-
ард 500 миллион доллардан
ошди. Экспорт таркибида
тайёр маҳсулотлар улуши 60
фоизни ташкил этди, холбу-
ки, 2000 йилда бу кўрсаткич
қарийб 46 фоизни ташкил эт-
ган эди.

Ўзбекистон иқтисодиёти-
нинг барқарор ва мутаносиб
ривожланиб бораётганини
2005 йилдан бошлаб Давлат
бюджети профити билан
бажарилаётгани ҳам яққол
таъкидлаб турибди.

2011 йилда Давлат бюд-
жетининг харажатлар қисми
2010 йилга нисбатан 25,4
фоизга, 2000 йилга нисба-
тан эса қарийб 17,8 баробар
ўсди. Қайд этиш жоизки,
Давлат бюджетини харажатла-
рининг 58,7 фоизи ижтимо-
ий соҳани молиялаш ва
аҳолининг кам таъминланган
қатламларини қўллаб-қувват-
лашга йўналтирилди.

Мана бу рақамларга ало-
ҳида эътиборингизни жалб
этишмоқчиман. 2012 йилнинг 1
январь ҳолатига кўра, мам-
лакатимизнинг умумий ташқи
қарзи ялпи ички маҳсулот-
нинг 17,5 фоизидан, экспорт
ҳажмига нисбатан эса 53,7
фоиздан ошмайди. Бу халқ-
қаро мезонлар бўйича «ҳар
хиёлатдан мақбул ҳолат» деб
ҳисобланади.

Буларнинг барчаси муста-
қиллигимизнинг илк йилла-
ридан бошлаб ҳам давлат,

ВАТАНИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИНИ ЯНГИ КЎТАРАДИГАН ЙИЛ БЎЛАДИ

ҳам тижорат банклари, компания ва корхоналар миқёсида ҳар томонлама пухта ўйланган четдан қарз олиш сиёсатини амалга ошириб келаётганимиз билан боғлиқ эканини, ўйлайманки, тушуниш, англаш қийин эмас.

Шу ўринда мамлакатимиз молия-банк тизимида содир бўлаётган ижобий ўзгаришларни мамнуният билан қайд этмоқчиман.

2011 йилда банкларнинг капиталлашуви, уларнинг барқарорлиги ва ликвидлигини янада мустаҳкамлашга қаратилган изчил ва аниқ мақсадли чора-тадбирлар амалга оширилди.

Охириги беш йил давомида мамлакатимиз банк сектори капиталининг етарлилик даражаси банк назорати бўйича Базель кўмитаси томонидан 8 фоиз этиб белгиланган халқаро меъёрдан уч баробар кўп бўлган даражани ташкил этмоқда.

Шуни мамнуният билан таъкидлаш керакки, "Стандарт энд Пурс", "Мудис" ва "Фитч Рейтингс" каби нуфузли халқаро рейтинг агентликлари икки йилдан буюн Ўзбекистон банк тизимига муттасил равишда "барқарор" рейтинг даражасини бермоқда, айни пайтда мамлакатимизнинг шундай баҳога сазовор бўлган банклари сони йилдан-йилга ортиб бормоқда.

Агар 2010 йилда мамлакатимизнинг 15та тижорат банки "барқарор" рейтингини олган бўлса, ҳозирги кунда уларнинг сони 23тага етди, бу банкларнинг активлари юртимиз банк тизими умумий активларининг 98 фоизини ташкил этмоқда.

Маълумки, аҳолининг банк тизимига ишончи ортиб бораётгани банклар фаолияти самарадорлигининг муҳим кўрсаткичи ҳисобланади.

Шу маънода, 2011 йилда депозитларга 18 триллион сўмдан ортиқ, ўтган йилга нисбатан 36,3 фоиз кўп маблағ жалб қилинган, жумладан, аҳоли депозитлари 38,8 фоизга ошгани айниқса эътиборлидир.

Банкларнинг кредит портфели таркиби сифат жиҳатидан тубдан ўзгармоқда. Агар 2000 йилда кредит портфелининг 54 фоизи ташқи қарзлар ҳисобидан шакллантирилган бўлса, 2011 йилда унинг 85,3 фоизи ички манбалар — юридик ва жисмоний шахслар депозитлари ҳисобидан шакллантирилди. Бу эса, ўз навбатида, иқтисодиётимиз тармоқларига инвестиция қилишти ва шунинг ҳисобидан тараққиётини таъминлашда ички имкониятларни тобора ортиб бораётганининг далилидир.

Тижорат банкларининг инвестициявий фаолияти ортмоқда. Тижорат банклари қўйилмаларининг 75 фоиздан ортигини уч йилдан зиёд бўлган узоқ муддатли инвестиция кредитлари ташкил этмоқда. Умуман, сўнгги ўн йилда банкларимиз томонидан иқтисодиётнинг реал сек-

торини кредитлаш 7 баробар ошганини алоҳида қайд этиш лозим, деб ўйлайман.

Бизнинг иқтисодий ночор корхоналарни банклар балансига ўтказиб, уларни соғломлаштириш борасида қўллаган ноанъанавий ёндашувимиз ўзини оқлади ва самарадорлигини кўрсатди, деб буғун тўла асос билан айтишимиз мумкин.

Ҳозирги пайтда банкларга берилган 164та банкрот корхонадан 156тасида ишлаб чиқариш фаолияти тўлиқ тикланди, 110та корхона янги инвесторларга сотилди. Бундай корхоналарни техник қайта жиҳозлаш ва модернизация қилиш ишларига тижорат банклари томонидан 275 миллиард сўм миқдорда инвестиция қилинди, натижада 22 мингдан зиёд иш ўрни яратилди.

Фурсатдан фойдаланиб, бу вазифаларни бажаришга ўз хиссасини қўшган барча нахбларлари, мутахассис ва хизматчиларга ўз миннатдорлигини билдирмоқчиман.

Энди, руҳсатингиз билан, **қишлоқ ҳўжалигида амалга оширилаётган ишларимизнинг натижалари ҳақида қисқача тўхталиб ўтмоқчиман.**

Бу ҳақда гапирганда, аввало, мураккаб об-ҳаво ва иқлим шароити туфайли вуҷудга келган муаммо ва қийинчиликларга қарамайдан, қишлоқ меҳнаткашларининг фидокорона меҳнати ҳисобидан 2011 йили энг муҳим қишлоқ ҳўжалик маҳсулотлари давлат хариди бўйича шартнома мажбуриятлари нафақат бажарилгани, балки ортиги билан бажарилганини таъкидлаш ўринлидир.

Мамлакатимизда ўтган йили 6 миллион 800 минг тонна галла, 3 миллион 500 минг тоннага яқин пахта, 8 миллион 200 минг тоннадан ортиқ сабзавот ва полиз, қарийб 3 миллион тонна богдорчилик маҳсулотлари етиштирилди. Шу билан бирга, 6 миллион 600 минг тонна сут, 1 миллион 500 минг тоннадан ортиқ гўшт, 3 миллиард 500 миллион дондан зиёд тухум тайёрланди.

Бугун мана шу юксак минбардан туриб, кунни — кун, тунни — тун демасдан, қилган фидокорона меҳнатлари учун фермер ва деҳқонларимизга яна бир бор миннатдорлик билдириб, ўзимнинг чуқур ҳурмат ва эҳтиромимни изҳор этишни ҳам қарз, ҳам фарз, деб биламан.

Айни пайтда биз қишлоқ ҳўжалиги соҳасида биринчи навбатда тупроқ унумдорлигини ошириш чораларини қўриш, барча агротехник тадбирларни ўз вақтида бажариш, замонавий агротехнологияларни жорий қилиш, селекция ва уруғчиликни янада ривожлантириш, меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантириш билан боғлиқ, ҳали-бери ишга солинмаган катта имкониятлар мавжудлигини ҳам эътироф этишимиз зарур.

Шуни очик тан олиш керакки, фермер ҳўжаликлари ни ташкил этиш ва уларнинг масъулиятини янада ошириш борасида ҳали кўп иш қилишимиз лозим.

Ўтган йили 3 минг 800 дан ортиқ фермер ҳўжалиги пахта етиштириш бўйича шартнома мажбуриятини бажара олмади. Натижада 120 миллиард сўмликдан ортиқ ёки 160 минг тоннадан зиёд пахта хомашёси кам етказиб берилди. Агар бу кўрсаткични экспорт қилиш мумкин бўлган пахта толасига айланттирадиган бўлса, бой берилган фойда ҳажми, пахтани қайта ишлашдан олинмайдиган мой, шрот, кунжара ва бошқа маҳсулотларни ҳисобга олмаганд ҳам, йўқотиш қарийб 100 миллион долларни ташкил этади.

Ўтган йили 1 минг 500та фермер ҳўжалиги давлат захирасига галла сотиш бўйича 18 миллиард сўмлик ёки 62 минг тонна ҳажмидаги шартнома мажбуриятини бажармади.

Ана шу масалалар юзасидан ҳар бир вилоят ва туман бўйича тегишли хулосалар чиқарилиши керак. Бунда, энг аввало, фермер ҳўжаликларига ер майдонларини узоқ муддатга ижарага бериш бўйича белгиланган тартибга риоя қилинишини, шу борада қонун бузилишларига йўл қўймасликни таъминлаш зарур.

Мамлакатимизда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳасида 2011 йилда жадал суръатлар билан ривожланиб, унинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши 2000 йилдаги 37 фоиз ўрнига 50,5 фоизни ташкил этди.

Йил давомида алоқа ва ахборотлаштириш хизматлари ҳажмининг 41,6 фоизга ўсганини бугунги кун талабларига жавоб берадиган ижобий тенденция сифатида баҳолаш лозим.

Бу кўрсаткич, аввало, мобиль алоқа ва Интернет тармоғи хизматларидан фойдаланадиган абонентлар сонининг ўсиши ҳисобидан таъминланди. Бунда ҳисобот йилида аҳоли учун Интернет хизматларидан фойдаланиш тарифларини 22 фоизга камайтириш бўйича қўрилган чора-тадбирлар муҳим аҳамият касб этди. **Ҳозирги кунда мамлакатимиз аҳолисининг 8 миллионга яқини Интернет тармоғидан фойдаланмоқда.**

Изчиллик билан амалга оширилаётган, биринчи навбатда солиқ юқини камайтиришга қаратилган оқилона солиқ сиёсати иқтисодиётдаги таркибий ўзгаришларга, ҳўжалик юритувчи субъектларнинг ишбилармонлик фаоллиги ва молиявий барқарорлигини юксалтиришга хизмат қилмоқда.

Хусусан, 2011 йилда солиқ юқи, 1991 йил билан солиштирилганда, ялпи ички маҳсулотга нисбатан қарийб 2 баробар камайиб, 41,2 фоиз-

дан 22 фоизга тушганини қайд этиш зарур.

2011 йилда микрофирма ва кичик корхоналар учун ягона солиқ тўлови ставкасининг 7 фоиздан 6 фоизга камайтирилиши ҳўжалик юритувчи субъектлар инвестиция фаолиятининг кенгайишига хизмат қилди. Бунинг натижасида бўшаб қолган қарийб 80 миллиард 300 миллион сўм маблағни биринчи навбатда ишлаб чиқаришни технологик янгилаш ва замонавий техникани жорий этишга йўналтириш имкони пайдо бўлди.

Ўтган йили фаолият кўрсатаётган корхоналарни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш ҳамда замонавий юксак технологияларга асосланган янги ишлаб чиқаришни ташкил этишни тезлаштириш борасида фаол инвестиция сиёсати юритилган алоҳида эътибор қаратилди.

2011 йилда молиялаштиришнинг барча манбалари ҳисобидан қиймати 10 миллиард 800 миллион доллардан ортиқ капитал қўйилма-лар ўзлаштирилди, бу 2010 йилга нисбатан 11,2 фоиз кўп демаски. Инвестицияларнинг ялпи ички маҳсулотдаги улуши 23,9 фоизни ташкил этгани мамлакатимизда инвестиция жараёнларининг жадал фаоллашиб бораётганидан далolat беради.

Иқтисодиётимизнинг реал секторига қарийб 2 миллиард 900 миллион доллар ҳажмида хорижий инвестициялар жалб қилинди, уларнинг 78,8 фоизи тўғридан-тўғри хорижий инвестициялардир.

Капитал қўйилмаларни молиялаштириш манбалари ва улардан фойдаланиш борасида ижобий сифат ўзгаришлари рўй бермоқда.

Жами инвестицияларнинг 73 фоиздан ортиги мамлакатимизнинг ички манбалари ҳисобидан — корхоналар ва аҳоли маблағлари, инвестиция жараёнларида тобора фол иштирок этаётган тижорат банклари кредитлари, шунингдек, давлат бюджети ва бюджетдан ташқари жамғармалар маблағлари ҳисобидан шакллантирилмоқда.

Жами инвестицияларнинг 73,5 фоиздан ортиги ишлаб чиқариш қувватларини барпо этишга йўналтирилмоқда. Инвестицияларнинг қарийб 45,3 фоизи замонавий, юксак самарали асбоб-ускуналар харид қилишга йўналтирилгани айниқса муҳимдир.

Мамлакатимизда фаол инвестиция сиёсати олиб борилиши натижасида ҳисобот даврида ўнлаб замонавий корхоналар ишга туширилди. Жумладан, "Женерал Моторс Павертэйн Ўзбекистон" қўшма корхонасида юқори технологиялар асосида автомобиль двигателлари ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Шунингдек, автомобиль генератори ва компрессорлари ишлаб чиқариш бўйича қувватлар барпо этилди, энергия-

ни тежайдиган лампалар ишлаб чиқариш бўйича учта лойиҳа амалга оширилди.

Шулар қаторида "Зенит электроникс" қўшма корхонасида "Самсунг" кир ювиш машиналари ишлаб чиқариш ўзлаштирилди. Айни пайтда маиший газ плиталари, кондиционерлар, электр пиле-сослар ва бир қанча бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

"Муборак газни қайта ишлаш заводи" унитар иш-ба корхонасида сувоқтирилган газ ишлаб чиқариш ҳажмини кўпайтириш мақсадида пропан-бутан аралашмаси қурилмасининг биринчи навбатини, Самарқанд вилоятида "MAN" юк ташиш машиналари ишлаб чиқариш бўйича янги мажмуанинг дилерлик марказини бунёд этиш ишлари якунига етказилди.

Навоий иссиқлик электр станциясида газ-буғ қурилмасини барпо этиш, Ўзбекистон-Хитой газ қувурининг учинчи йўналиши каби йирик лойиҳаларни амалга оширишда қурилиш-монтаж ишлари қизгин паллага кирди.

Навоий шахридаги эркин индустриал-иқтисодий зона муваффақиятли фаолият юрита бошлади, унинг ҳудудида янги ташкил этилган корхоналарда спидометрлар, автомобильлар учун ўтказгичлар, компрессорлар, ракамли телевизор тунерлар, энергияни тежайдиган лампалар, ёритиш ускуналари, диодли лампалар, модемлар, поли-этилен ва полипропилен қувурлар, косметика воситалари ҳамда тиббиёт маҳсулотлари ишлаб чиқариш йўлга қўйилди.

Ўзбекистон миллий автомобиль магистраллини қуриш ва реконструкция қилиш бўйича лойиҳалар доирасида 302,5 километр узунликдаги йўлга замонавий қоплама ётқизилиб, реконструкция қилинди. Тошкент ва Бухоро шаҳарлари аэропортларининг маҳаллий йўналишларда хизмат кўрсатадиган йўловчи терминаллари фойдаланишга топширилди.

Тошкент — Самарқанд йўналишида мазкур икки шаҳар ўртасидаги 344 километр масофани атиги 2 соатда босиб ўтадиган, юқори тезликда ҳаракат қиладиган "Талго-250" йўловчи электр поездлари қатнови йўлга қўйилди.

Бу поездлардан фойдаланиш мақсадида темир йўл инфратўйилмасини модернизация қилиш ва такомиллаштириш бўйича кенг қўламдаги ишлар амалга оширилди. Жумладан, 600 километр узунликдаги йўллар қайтадан тикланди, 68 километрдан иборат янги темир йўллар ётқизилди, Тошкент ва Самарқанд шаҳарлари темирйўл вокзаллари реконструкция қилинди ва қайтадан жиҳозланди.

(Давоми 4-бетда.)

2012 ЙИЛ ВАТАНИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИНИ ЯНГИ

(Давоми. Боши 1-2-3-бетларда.)

Ўтган йил мобайнида телекоммуникация тизимини ривожлантиришга қаратилган бир қатор лойиҳаларни амалга ошириш ишлари давом эттирилди. Хусусан, Жиззах — Булунгур йўналиши бўйлаб 73 километр узунликдаги оптик толали алоқа линияси ўтказилди, мобиль алоқа ва Интернет тармоғи кўлами тобора фаол кенгайиб бормоқда. Юртимизда аҳолига рақамли телевидение хизмати кўрсатиш ҳақи 38 фоизга етгани ҳам шу борадаги улкан ишларимизнинг амалий натижасидир.

2011 йилда логистика марказлари фаолияти жадаллашди. Хусусан, "Навоий халқаро интермодаль логистика маркази" орқали 50 минг тонна юк ташилди. "Ангрен логистика маркази" ёпиқ акциядорлик жамияти томонидан Қамчиқ довони орқали 4 миллион 200 минг тонна, яъни 2010 йилга нисбатан 1,3 баробар кўп юк ташилди.

Ўтган йили ижтимоий соҳани янада ривожлантириш, мамлакатимиз аҳолисининг даромадлари ва турмуш даражасини муттасил ошириб бориш масалалари доимий эътиборимиз марказида бўлди.

2011 йилда республика-мизда иш ҳақи 20,2 фоизга, бюджет ташкилотлари ходимларининг иш ҳақи, пенсиялар, нафақа ва стипендиялар миқдори эса 26,5 фоизга ўсди. Аҳолининг реал даромадлари йил мобайнида 23,1 фоизга ортди. Айни пайтда — шунга эътибор беришингизни сўрайман — аҳоли жами даромадларининг 47 фоизи тадбиркорлик фаолиятидан олинмоқда.

Сир эмаски, биз мустақил тараққиётимизнинг дастлабки йилларидан бошлаб ижтимоий адолат тамойилларини мустаҳкамлаш, аҳолининг даромадлари ва турмуш шароитида кескин тафовут бўлишига йўл қўймасликка катта эътибор қаратмоқдамиз.

Кейинги ўн йилда юртимизда аҳоли даромадлари ҳақи 8,1 баробар ортган бир пайтда, иш ҳақи, ижтимоий кўмакка муҳтож тоифаларнинг даромадлари миқдорини жадал ошириш, уларни қўллаб-қувватлаш ва солиқ имтиёзлари бериш ҳисобидан аҳолининг энг паст ва энг юқори даромадга эга бўлган гуруҳлари ўртасидаги тафовут, бошқача айтганда, даромадлардаги фарқ коэффиценти 21,1 баробардан 8,3 баробарга қисқарди. Айтиш керакики, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатлари ва бир қатор иқтисодий ривожланган давлатлар ўртасида бу коэффицент энг паст кўрсаткичлардан бири ҳисобланади.

Юртимизда ўтган йиллар давомида иш ҳақи ва пенсияларнинг харид қобилияти изчил ва барқарор ўсгани аҳолининг ҳаёт даражаси ва

сифати ортиб бораётганининг яққол тасдиғидир.

Бунинг исботи тариқасида куйидаги мисол ва рақамларни келтирмоқчиман.

Агар 1991 йилда энг кам иш ҳақи Халқаро меҳнат ташкилоти ва Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилотининг тавсияларига қатъий мувофиқ тарзда ҳисоблаб чиқилган истеъмол корзинкаси қийматининг фақат 8 фоизини ташкил этадиган товар ва хизматларни харид қилиш мумкин бўлган бўлса, 2011 йилда бу кўрсаткич истеъмол корзинкасининг 120 фоизини ташкил этди ёки 15 баробар ўсди, энг кам пенсиянинг харид қобилияти эса 9 карра ошди.

Айни шу кўрсаткичлар 2000 йилда мос равишда 11,0 ва 3,6 баробарни ташкил этди.

Хисобот йилида таълим соҳасини ривожлантириш бўйича амалга оширган ишларимиз ҳақида гапирар эканмиз, умумий ўрта таълимдан бошлаб ўрта махсус, касб-ҳунар ва олий таълимгача бўлган бўғинларда чуқур билим ва пухта касб-хунар тайёргарлигига эга бўлган ёш авлодни тарбиялаш жараёнини ўз ичига олган яхлит узуқсиз таълим тизимини шакллантириш ишлари изчил давом эттирилганини таъкидламоқчиман.

Олис ва чекка ҳудудларда касб-хунар коллежларининг 24та филиалини ташкил этиш, фаолият юритаётган коллежлар қошида 18та талабалар турар-жойларини қуриш орқали умумтаълим мактаблари 9-синф битирувчиларини касб-хунар таълими билан тўлиқ қамраб олиш бўйича қўшимча чора-тадбирларнинг қабул қилингани мазкур йўналишдаги муҳим қадам бўлди.

Умумтаълим мактабларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш борасида катта ишлар амалга оширилди. Энг замонавий ўқув ва лаборатория жиҳозлари билан таъминланган, 46 минг 300 дан ортиқ ўқувчига мўлжалланган 166та янги мактаб қурилди ва реконструкция қилинди, 151та мактаб капитал таъмирланди. Мамлакатимиздаги 852та мактабда замонавий ўқув компьютер синфлари ташкил этилди.

Хозирги вақтда 9 минг 400 дан зиёд умумтаълим мактаби ёки жами мактабларининг 96 фоизи Ziyonet электрон ахборот тармоғига уланганини қайд этиш лозим.

Касб-хунар коллежлари битирувчиларини иш билан таъминлашга алоҳида эътибор қаратилди. Коллежлар ва корхоналар ўртасида битирувчиларнинг ишлаб чиқариш амалиётини ўташи ва келажақда мазкур корхоналарда ишга жойлаштириш бўйича шартнома тузиш йўлга қўйилди. Мазкур келишувлар асосида 390 мингдан ортиқ битирувчи иш билан таъминланди.

Хукумат қарорига мувофиқ олий таълим муассасалари-

нинг моддий-техник базасини модернизация қилиш ва мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш бўйича 2011—2016 йилларга мўлжалланган дастурни амалга ошириш учун 277 миллиард сўмдан ортиқ маблағ йўналтириш кўзда тутилган.

Маблағларни жамлаш ва дастурда белгиланган чоратадбирларнинг молиялаштирилишини таъминлаш мақсадида ўтган йили махсус жамғарма ташкил этилди ва унинг маблағлари ҳисобидан 2011 йилда бир йилга мўлжалланган 39 миллиард сўмдан ортиқ тадбирлар молиялаштирилди.

Ўтган йили илғор ахборот-компьютер технологиялари билан жиҳозланган, аввало ёшларимизга миллий ва хорижий ахборот-кутубхона фондларидан кенг фойдаланиш имконини берадиган Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси — замонавий ахборот-ресурс маркази ва Симпозимлар саройини ўзига қамраб олган Маърифат марказининг қуриб битказилгани ва ишга туширилгани мамлакатимиз ҳаётида том маънода улкан воқеа бўлди, десак, ҳеч қандай муболага бўлмайди.

2011 йилда соғлиқни сақлаш тизимини янада ислоҳ қилиш ва ривожлантириш борасидаги ишлар изчил ва тизимли асосда давом эттирилди.

Даволаш-профилактика муассасаларини реконструкция қилиш, уларни замонавий лаборатория, диагностика ва даволаш жиҳозлари билан таъминлаш учун қиймати қарийб 137 миллиард сўмлик бюджет маблағлари ҳамда 136 миллион долларлик хорижий имтиёзли кредит ва грантлар йўналтирилди.

Умуман олганда, кейинги ўн йил мобайнида соғлиқни сақлаш соҳасини ривожлантиришга йўналтирилган бюджет маблағлари ҳамда имтиёзли кредит ва грантлар 750 миллион АҚШ долларидан зиёдини ташкил этди.

Соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш ва ривожлантириш борасида қабул қилинган энг муҳим чора-тадбирлар кейинги ўн йилда аҳолининг умумий касаллаш кўрсаткичларини сезиларли даражада қисқартириш имконини берди. Ҳар юз минг кишига ҳисоблаганда, ижтимоий ҳафти катта бўлган касалликларга чалиниш ҳолатлари, жумладан, тугма нуқсонлар билан туғилиш — 32,4 фоизга, юқумли касалликлар — 40 фоизга, юқори нафас органларининг ўткир инфекциялари билан оғриш — 4,2 баробар камайди. Дифтерия, паратиф, полиомиелит, безгак касалликларига чалиниш ҳолатларига бутунлай барҳам берилди.

2011 йилда 5,9 миллион нафар хотин-қиз ҳар йили ўтказиладиган тиббий қўриқдан, қарийб 150 минг ҳомиладор аёл скрининг текширувидан ўтказилди. Кишлоқ жойларда истиқомат қилаёт-

ган 243 мингдан ортиқ ҳомиладор аёл поливитамином билан бепул таъминланди. Болаларни юқумли касалликларга қарши эмлаш даражаси қарийб 100 фоизни ташкил этди.

Юртимиз таълим ва тиббиёт муассасаларини замонавий талаблар ва халқаро андозалар асосида ривожлантириш, уларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш борасидаги ишларни тизимли амалга ошириш мақсадида 2011 йилда бюджетдан ташқари Таълим ва тиббиёт муассасаларини реконструкция қилиш, капитал таъмирлаш ва жиҳозлаш жамғармаси ташкил этилди ва у 2012 йилнинг биринчи кунларидан иш бошлади.

Аҳоли саломатлигини муҳофаза қилиш соҳасида биз эришган бундай катта ютуқлар ўтган йили Тошкентда бўлиб ўтган "Ўзбекистонда она ва бола саломатлигини муҳофаза қилишнинг миллий модели: "Соғлом она — соғлом бола" мавзусидаги халқаро симпозиумда Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти, ЮНЕСКО ва бошқа нуфузли халқаро ташкилотлар томонидан юксак баҳоланди.

"Болаларни асрайлик" халқаро ташкилоти томонидан тuzилган жаҳон рейтингда Ўзбекистон болалар саломатлигини мустаҳкамлаш борасида катта гамхўрлик кўрсатаётган энг илғор етакчи ўнта мамлакат қаторига киритилгани, албатта бarchamизга юксак гурур ва ифтихор бағишлайди.

Хисобот йилида янги иш ўринлари ташкил этиш орқали аҳоли бандлигини таъминлаш масаласини халқ қилиш ҳам эътиборимиз марказида бўлди. Худудий бандлик дастурларининг амалга оширилиши натижасида яратилган 1 миллионга яқин иш ўринининг 68 фоизидан кўпроги кишлоқ жойларда ташкил этилди.

Таъкидлаш жоизки, янги иш ўринларининг 64 фоизидан ортиғи кичик бизнес, хусусий тадбиркорлик ва фермерлик ривожини рағбатлантиришга қўйилган, хусусан, уларга янги имтиёз ва преференциялар бериш, 28 фоизидан зиёдини эса янги корхоналар ташкил этиш, қасаначиликнинг турли шакллари кенгайтириш ҳисобидан яратилди.

Ўтган йил яқунлари ҳақида хулоса чиқарар эканмиз, 2011 йил Иқтисодиётимизни ислоҳ қилиш дастурининг мантикий давоми бўлди, Ўзбекистоннинг 20 йиллик мустақил тараққиёти тарихида, жамиятимизни изчил демократик янгилаш ва либераллаштириш жараёнида алоҳида ўрин эгаллаган йил бўлди, деб тўла ишонч билан таъкидлашимиз мумкин.

Хурматли йиғилиш иштирокчилари! 2012 йилнинг асосий йўналишлари ҳақида гапирганда, жорий йилда Ўзбекистон иқтисодиёти ва унинг етакчи тармоқларини ривожлантиришнинг кўрсаткичлари

аввало юқори ва изчил ўсиш суръатларини сақлаш, макроиктисодий барқарорликни янада мустаҳкамлашга қаратилганини таъкидлаш лозим.

Ялпи ички маҳсулотнинг 8,2 фоизга, саноат ишлаб чиқаришининг 8,6 фоизга, кишлоқ ҳўжалигининг 5,8 фоизга ўсиш суръатлари белгиланмоқда. Шунингдек, истеъмол нархларининг ўсиш даражаси 7-9 фоиз доирасида бўлиши мўлжалланмоқда, Марказий банкнинг қайта молиялаш ставкасини 12 фоиз даражасида сақлаш назарда тутилмоқда.

Мамлакатимизнинг 2012 йил учун тасдиқланган Давлат бюджети жами харажатларининг 60 фоиздан ортигини социал соҳа ва аҳолини ижтимоий қўллаб-қувватлашга йўналтириш кўзда тутилмоқда.

Солиқ юкини, биринчи навбатда, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларидан олинмаган солиқ юкини сезиларли даражада камайтириш белгиланмоқда. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари учун ягона солиқ тўлови ставкаси 6 фоиздан 5 фоизга туширилиши режалаштирилмоқда.

Шу билан бирга, жисмоний шахслардан олинмаган даромад солигининг энг паст ставкаси 10 фоиздан 9 фоизга пасайтирилганини қайд этиш лозим. Бу, аввало, кам иш ҳақи тўланадиган ишловчилар тоифаси даромадларининг кўпайишига сезиларли равишда ижобий таъсир кўрсатиши табиийдир.

Мамлакатимиз иқтисодиётини ривожлантиришга йўналтирилаётган капитал қўйилмалар ҳажми анча ошиб, ўтган йилга нисбатан уларнинг ўсиш суръатлари 109,3 фоизни, ялпи ички маҳсулот таркибидagi улуши эса 24,5 фоизни ташкил этиши кутилмоқда.

Шунингдек, хорижий инвестициялар ва жалб қилинмаган кредитлар ҳажми 16 фоизга кўпайиб, 3 миллиард 300 миллион доллардан ошди. Мазкур маблағнинг 2 миллиард 300 миллион доллардан ортиғи ёки қарийб 70 фоизини тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар ташкил этиши айниқса эътиборлидир.

Бу хорижий инвесторларнинг иқтисодиётимизнинг мустаҳкамлиги ва барқарорлигига, энг муҳими, Ўзбекистон тараққиётининг истиқболга бўлган қизиқиши ва ишончи тобора ортиб бораётганидан яққол далолат беради.

Жаҳон иқтисодиётида вуҷудга келаётган тенденциялардан, шунингдек, мамлакатимизни келажақда иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш стратегиясидан келиб чиққан ҳолда, 2012 йилда ва ундан кейинги йилларда қуйидаги устувор вазифаларнинг амалга оширилиши муҳим аҳамият касб этади.

Биринчи даражали эътибор мамлакатимиз иқтисодиётининг рақобатдошлигини

БОСҚИЧГА КЎТАРАДИГАН ЙИЛ БЎЛАДИ

ошириш бўйича дастур тайёрлаш ва уни амалга оширишга қаратилиши зарур.

Бу мақсаднинг долзарблиги ва аҳамияти аввало шу билан белгиланадики, биз ўрта муддатли истиқболда иқтисодийтимизни ривожланган демократик давлатлар даражасига олиб чиқишни ҳозирги босқичдаги бош стратегик вазифа сифатида ўз олдимизга қўйганмиз.

Ўз-ўзидан аёниқ, рақобатдош иқтисодиётни шакллантирмасдан, пировард натижада эса рақобатдош мамлакатни барпо этмасдан туриб, биз қабул қилган Мамлакатимизда демократик ислохотларни чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепциясида кўзда тутилган мақсадли вазифаларни амалга оширмасдан туриб, бу ҳақда жиддий сўз юритиш мумкин эмас.

Бу вазифанинг ўртага қўйилиши, шунингдек, инқироз жараёнларининг чуқурлашуви, дунё миқёсида харид талабининг пасайиши ва шунга мувофиқ тарзда жаҳон бозоридида хомашё, материаллар, айниқса, тайёр маҳсулотлар бўйича рақобатнинг йилдан-йилга кучайиб бораётгани билан ҳам боғлиқ, албатта.

Бугунги кунда кўплаб ривожланган ва жаҳон иқтисодиётида етакчи ўрин тутадиган мамлакатлар тажрибаси шуниси сўзсиз исботлаб бермоқдаки, рақобатдошликка эришиш ва дунё бозорларида чиқиш, биринчи навбатда иқтисодиётни изчил ислох этиш, таркибий жиҳатдан ўзгартириш ва диверсификация қилишни чуқурлаштириш, юқори технологияларга асосланган янги корхона ва ишлаб чиқариш тармоқларининг жадал ривожланишини таъминлаш, фаолият кўрсатаётган қувватларни модернизация қилиш ва техник янгилаш жараёнларини тезлаштириш ҳисобидан амалга оширилиши мумкин.

Ишлаб чиқариш ҳақини кенгайтириш ва рақобатдош маҳсулотларнинг янги турларини ўзлаштириш бўйича қабул қилинган биринчи навбатдаги чора-тадбирлар дастурига мувофиқ, 2012—2016 йилларда ҳисоб-китоблар бўйича қиймати 6 миллиард 200 миллион доллар бўлган 270 дан зиёд инвестиция лойиҳасини, шунингдек, ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш бўйича тармоқ дастурларини амалга ошириш кўзда тутилмоқда.

Жорий 2012 йилда иқтисодиётимизни диверсификация қилишни давом эттиришда ўта муҳим аҳамиятга эга бўлган лойиҳаларни амалга ошириш мўлжалланмоқда. Жумладан, Сурғил кони базасида Ўстюрт газ-кимё комплекси, Деҳқонobod калийли ўғитлар ва Қўнғирот сода заводларининг иккинчи навбатини, синтетик суюқ ёқилғи ишлаб чиқариш заводини қуриш ишлари бошланади.

Шунингдек, Толлимаржон иссиқлик электр станциясида иккита буғ-газ қурилмаси, Ангрен иссиқлик электр станциясида янги энергоблок қуриш, автомобиль шиналари ва транспортёр тасмаси ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш, тўқимачилик корхоналари қувватларини янада кенгайтириш ва бутун технологик жараённи такомиллаштириш бўйича лойиҳаларни амалга ошириш кўзда тутилмоқда.

Корхоналарни модернизация қилиш, техник ва технологик қайта жиҳозлаш ишларини амалга оширишда Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармасининг роли тобора ортиб бораётганини алоҳида таъкидлашни истардим.

Айтиш керакки, ҳозирги вақтда ушбу Жамғарма капитали 9 миллиард доллардан ошиб кетди. 2012 йилда Жамғарма маблағлари ҳисобидан саноат ва ишлаб чиқариш инфратузилмасининг етакчи тармоқларида 758 миллион доллардан зиёд ҳажмдаги 29та стратегик инвестиция лойиҳасини биргалликда молиялаш мўлжалланмоқда, бу ўтган йилга нисбатан 38,2 фоизга кўп демакдир.

Вазирлар Маҳкамаси стратегик аҳамиятга молик лойиҳаларнинг амалга оширилишини алоҳида назоратга олиши, лойиҳа-смета ҳужжатларининг пухта ишланишини, танлов савдоларининг ўз вақтида ўтказилишини, зарур асбоб-ускуналарнинг етказиб берилиши бўйича шартномалар тузилиши ҳамда қурилиш-монтаж ишларининг белгиланган муддатларда бажарилишини таъминлаши зарур.

Ҳукуматнинг чорак якунларига бағишланган йиғилишларида қабул қилинган Биринчи навбатдаги чора-тадбирлар дастурини ва модернизациялаш бўйича тармоқ дастурлари ҳамда лойиҳаларни амалга ошириш бўйича тасдиқланган тармоқ жадваллари ижроси таъминланишини кўриб чиқиш ва уларнинг бажарилиши учун ўз вақтида тегишли чоралар кўриш тартибини жорий этиш даркор.

Ўтган йили протокол билан белгиланган топшириққа биноан мамлакатимизнинг барча йирик корхоналари ва ишлаб чиқариш тармоқларида ўтказилган техник аудит натижасида 37 мингга яқин асбоб-ускуна ва технологияларнинг жаҳон миқёсида синовдан ўтган, замонавий турларига алмаштирилиши лозимлиги аниқланди.

Вазирлар Маҳкамаси ушбу аудит натижалари асосида бир ой муддатда моддий ва маънавий жиҳатдан эскирган асбоб-ускуналарни янгилаш бўйича лойиҳаларнинг амалга оширилиши юзасидан, уларни молиялашнинг аниқ манбаларига алоҳида эътибор қаратган ҳолда, тармоқ жадвалларини тасдиқлаши зарур.

Бугунги кунда иқтисодиётимизнинг самараси ҳақида сўз юритар эканмиз, шунинг олишимиз керакки, бу йўналишда эскидан қолган ва ҳали-бери рўй бериб келаётган оқсоқлик ҳолатлари борлиги, биринчи навбатда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг материал ва энергия сарфи юқори даражада сақланиб қолаётганини аён бўлади.

Аввало, биз табиат томонидан берилган ноёб, қайта тикланмайдиган захиралар бўлиши нефть, газ конденсати, табиий газ ва бошқа ёқилғи-энергетика ресурсларидан оқилона ва тежамкорлик билан фойдаланишни ҳамон ўрганганимиз йўқ. Бу ресурсларнинг катта қисмидан кўпроқ ёқилғи сифатида фойдаланялмиш, холос.

Муқобил энергия ресурсларини излаш ва жорий этиш ишлари талаб даражасида эмас. Умуман, ушбу соҳада зудлик билан ҳал қилиниши лозим бўлган кўплаб муаммолар тўпланиб қолганини афсус билан қайд этиш керак.

Ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар сифатини бошқариш тизимларини жорий этиш, маҳсулотларнинг халқаро стандартларга мослигини таъминлаш масаласи барча корхоналарда ҳам ҳал этилган, деб бўлмайди. Бу камчилик, айниқса, биз учун ўта муҳим аҳамиятга эга бўлган енгил саноат, фармацевтика ва қурилиш материаллари саноати каби истеъмол товарлари ишлаб чиқариладиган тармоқларга тегишлидир.

Мамлакатимизда яратилган ишлаб чиқариш салоҳиятидан фойдаланиш борасида ҳам ишга солинмаган улкан имкониятлар мавжуд. Биз ишлаб чиқаришни янгилаш ва модернизация қилиш учун катта маблағ сарфлаймиз, кўп миқдордаги хорижий инвестицияларни жалб этамиз. Лекин катор тармоқларда ишлаб чиқариш қувватларидан, асосий фондлардан тўлиқ фойдаланишда, меҳнат самарадорлигини оширишда йўл қўйлаётган камчиликлар маҳсулотлар танқидининг асосий равишда ўсиб кетишига олиб келмоқда.

Бундай вазиятларни танқидий баҳолаб, Вазирлар Маҳкамаси бир ой муддатда қуйидаги масалаларни ҳал этиши зарур:

Биринчидан. Манфаатдор вазирликлар, идоралар, ҳўжалик биришмалари, компания ва корхоналар иштирокида саноатда маҳсулот танқидини 10-15 фоизга пасайтириш юзасидан ҳар бир саноат корхонаси бўйича комплекс чора-тадбирларни кўзда тутадиган дастур ишлаб чиқиш лозим.

Иккинчидан. Мамлакатимиз корхоналарида қишлоқ ҳўжалиги хомашёсини қайта ишлаш даражасини танқидий таҳлил қилиш ва уни ривожлантириш бўйича мавжуд ресурс ва имкониятларни аниқлаш ҳамда саноатининг қайта ишлаш тармоқларини жадал ривожлантириш, ишлаб чи-

қарилаётган истеъмол товарлари турларини кўпайтириш ва сифатини яхшилаш, бунинг учун қўшимча имтиёзларни кўзда тутадиган маҳсулус қарор қабул қилиш керак.

Бу борада, биринчи навбатда, маҳаллий хомашё ва материаллар асосида саноат кооперацияси ва ишлаб чиқаришни маҳаллийлаштириш тизимини янада ривожлантиришга оид ишларни давом эттиришга алоҳида эътибор қаратиш даркор.

Учинчидан. Бугунги кескин рақобат шароитида маҳсулотларимизнинг жаҳон ва минтақавий бозорларда харидоригр бўлиши ва мустаҳкам ўрин эгаллаши учун бу борадаги ишларни яна бир бор танқидий кўриб чиқиш лозим. Бунда ташқи бозорда харидорбоп, юқори ликвидли маҳсулотлар ишлаб чиқаришни кенгайтириш учун экспортга маҳсулот чиқарадиган корхоналарни рағбатлантириш янада кучайтириш, уларга янги имтиёз ва преференциялар бериш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тайёрлаш зарур.

Тўртинчидан. Мамлакатимиздаги рақобатдош маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган саноат корхоналари ва бошқа тармоқларнинг экспорт ярмаркалари ўтказишини кенгайтириш, шунингдек, маҳсулот сотишнинг замонавий усулларида кенг фойдаланиш, асосий ишлаб чиқарувчиларимизни ўз маҳсулотлари тақдимотини ўтказиш ва янги экспорт шартномалари тузиши учун нуфузли халқаро ярмаркаларга жалб этиш бўйича алоҳида ҳукумат қарорини қабул қилиш лозим.

Таркибий янгилашдаги алоҳида эътиборни талаб этадиган навбатдаги муҳим масала — бу хизматлар соҳасининг жадал ривожланишини таъминлашдан иборат.

Хизматлар ва сервис соҳасининг жорий йилда кескин ўсиши, аввало қурилиш, транспорт, молия-банк ва ахборот-коммуникация соҳаларида, аҳолига тиббий ва коммунал-маиший хизматлар кўрсатишда, айниқса, қишлоқ жойларда бу соҳани янада кенгайтириш учун ҳали-бери фойдаланилмаётган катта имкониятлар мавжудлигини кўрсатмоқда. Хизматлар соҳасининг ривожланиши, кўрсатилаётган хизматлар ҳажми ва сифати бўйича биз иқтисодий ривожланган мамлакатлардан ҳамон жиддий орқада қолмоқдамиз.

Энг муҳими, шунинг унутмаслик керакки, катта капитал қўйилмалар талаб қилмайдиган бу соҳа иқтисодиётнинг юксалишига, аҳоли бандлиги ва даромадларининг орттишига сезиларли даражада ижобий таъсир кўрсатади.

Вазирлар Маҳкамаси бир ой муддатда хизмат кўрсатиш ва сервис соҳаларини ривожлантириш бўйича 2012—2016 йилларга мўлжалланган дастур лойиҳасини тасдиқ-

лаш учун киритиши, бунда мамлакатимиз ялпи ички маҳсулоти таркибида бу соҳанинг улуши 54-56 фоизга етказилишини назарда тутиш даркор.

2012 йилда энг муҳим устувор вазифалардан бири транспорт ва муҳандислик-коммуникация инфратузилмасини жадал ривожлантиришни таъминлашдан иборат бўлиб қолади.

Транспорт-коммуникация тармоқларининг инсон танасини қон билан таъминладиган ҳаётбахш томирларга ўхшатилиши бежиз эмас, албатта.

Бугунги кунда юксак тараққий топган замонавий мамлакатни иқтисодиёт ривожини, шаҳарлар ва аҳоли пунктларининг ҳаётий фаолиятини таъминладиган магистрал коммуникацияларнинг кенг тармоғисиз тасаввур этиб бўлмайди.

Барчамиз, аввало, вилоят ва ҳудудий тузилмалар раҳбарлари транспорт ва коммуникация, биринчи навбатда йўл қурилиши соҳаси, шунингдек, ижтимоий ва обodonлаштириш ишлари кўп меҳнат талаб этадиган ва айни вақтда яхши ҳақ тўланадиган, аҳолини иш билан таъминлаш имконини берадиган тармоқлар эканини доимо ёдимизда тутишимиз зарур. Шу нуқтаи назардан қараганда, мамлакатимизнинг барча ҳудудларини ишончли равишда боғлайдиган, минтақавий ва жаҳон бозорларига чиқишни таъминлайдиган Ўзбек миллий автомагистрали таркибига кирадиган йўللари қуриш ва реконструкция қилиш лойиҳаларини жадал амалга ошириш биз учун гоят муҳим аҳамиятга эга.

Шу мақсадда 2012 йилда 517 километрлик автомобиль йўллари, иккита йирик транспорт боғламаси, 544 погонметр кўприк ва йўл ўтказгичларни қуриш ҳамда реконструкция қилиш мўлжалланмоқда. Бунинг учун Республика йўл жағмарасидан 360 миллион АҚШ долларидан ортқ қийматдаги, ўтган йилга нисбатан 12,5 фоиз кўп маблағ йўналтириш режалаштирилмоқда.

Ўзбек миллий автомагистралини модернизация қилиш нафақат мамлакатимиз, балки бутун Марказий Осиё минтақаси учун улкан стратегик аҳамиятга эга эканини инобатга олган ҳолда, ушбу лойиҳани амалга оширишда Осиё тараққиёт банки, Ислон тараққиёт банки, Араб Мувофиқлаштириш гуруҳи аъзолари сингари халқаро молия тузилмалари фаол иштирок этмоқда.

Мазкур ташиллотлар томонидан 742 километрлик автомобиль йўллари қуриш ва реконструкция қилиш, йўл қурилиши бўйича замонавий техника сотиб олиш учун 1 миллиард 400 миллион долларга яқин имтиёзли кредитлар ажратилди.

(Давоми 6-бетда.)

2012 ЙИЛ ВАТАНИМИЗ ТАРАҚҚИЁТИНИ ЯНГИ БОСҚИЧГА КЎТАРАДИГАН ЙИЛ БЎЛАДИ

(Давоми.
Боши 1-2-3-4-5-
бетларда.)

Фақат 2012 йилнинг ўзида ушбу мақсадлар учун 109 миллион доллар миқдоридagi маблағни ўзлаштириш, 165 километр цемент-бетон қопламали йўللарни фойдаланишга топшириш, жумладан, Қамчиқ довои орқали ўтадиган йўлни реконструкция қилиш мўлжалланмоқда.

"Ўзавтйўл" давлат акциядорлик компанияси, Республика йўл жамғармаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларига ажратилаётган маблағларни самарали ўзлаштириш ҳамда автомобиль йўлларини қуриш, реконструкция қилиш ва таъмирлаш юзасидан белгиланган кўрсаткичларни сўзсиз бажариш бўйича амалий чоралар кўриш вазифаси топширилди.

Темир йўллар коммуникацияларини янада ривожлантириш, Мароқанд — Қарши ва Қарши — Термиз темир йўл участкаларини электрлаштириш бўйича лойиҳалар амалга оширилишини жадаллаштириш зарур. Шу билан бирга, Тошкент — Самарқанд темир йўл линияси участкасида обodonлаштириш ишларини давом эттириш ҳамда юкори тезликда ҳаракатланадиган йўловчи поездларнинг ишончли ва хавфсиз қатновини таъминлашга алоҳида эътибор қаратиш даркор. "Ўзбекистон темир йўллари" компанияси манфаатдор вазирлиги ва идоралар билан биргаликда мазкур ишларни амалга ошириш бўйича тармок жадалларини ишлаб чиқиш ва тасдиқлатиш, уларнинг ўз вақтида бажарилишини таъминлаш лозим.

Вазирлар Маҳкамаси "Навоний халқаро интермодал логистика маркази"ни ривожлантириш бўйича чора-тадбирларнинг амалга оширилишини, халқаро юklar транзит ҳажмини кўпайтириш, парвозлар географиясини янада кенгайтириш, аэропорт инфратузилмасини такомиллаштириш, шунингдек, "Ангрен логистика маркази"ни модернизация қилиш, ривожлантириш ва жиҳозлаш ишларини қатъий назоратла олиши зарур.

Телекоммуникация тармоғи кўламини кенгайтириш, уни ривожлантириш ва модернизация қилиш учун қўшимча ресурсларни жалб этиш лозим. Жорий йилда узунлиги 172 километрдан ортиқ бўлган Ўргут — Шаҳрисабз ва Бойсун — Денов оптик толали алоқа линияси қурилишини амалга ошириш мўлжалланмоқда. Айнаи вақтда 89та янги база станцияларини барпо этиш ҳисобидан симсиз алоқа зонасини кенгайтириш, Фаргона, Навоний, Сирдарё ва Сурхондарё вилоятларида телеузаткичлар ўрнатиш орқали ра-

қамли телевидениега босқичма-босқич ўтиш ва бошқа ишларни бажариш шу борадаги вазифаларимиз қаторига киради.

Телекоммуникация тармоғини ривожлантириш ва модернизация қилиш бўйича мўлжалланган инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш ишларига 2012 йилда 176 миллион доллардан ортиқ ҳажмдаги инвестицияларни йўналтириш режалаштирилмоқда.

Вазирлар Маҳкамаси ҳар ойда тегишли вазирликлар, идоралар, ҳўжалик бирлашмалари ва ҳудудий бошқарув органлари раҳбарлари иштирокида 2011—2015 йилларда инфратузилмани, транспорт ва коммуникация қурилиши ривожланишини жадаллаштириш тўғрисидаги дастурга мувофиқ кўзда тутилган лойиҳаларнинг ижросини кўриб чиқиши лозим. Бунда ушбу лойиҳаларнинг амалга оширилишини жадаллаштиришга тўққинлик қилаётган муаммоларни ҳал этиш бўйича чора-тадбирлар қабул қилинишини таъминлаш даркор.

2012 йилда ва ундан кейинги йилларда диққатимиз марказида туриши лозим бўлган устувор вазифалар ҳақида сўз борар экан, Қишлоқ жойларда намунавий лойиҳалар асосида хусусий уй-жойларни қуриш бўйича дастурни амалга ошириш масалаларига алоҳида тўхталмоқчиман.

Қишлоқ жойларда хусусий уй-жойларни қуриш бўйича кенг кўламли дастур амалга оширила бошлаганидан буён, яъни сўнгги икки йил давомида 15 мингдан зиёд оила ҳар томонлама қулай янги уй-жойларга эга бўлди.

Фақат ўтган йилнинг ўзида намунавий лойиҳалар асосида умумий майдони 1 миллион 100 минг квадрат метрга тенг бўлган 7 минг 400 та хусусий уй-жой қуриб бетиқилди. Бу мақсад учун 576 миллиард сўмликдан ортиқ инвестициялар йўналтирилди, уларнинг 63 фоизидан зиёдини марказлаштирилган манбалар ва «Қишлоқ қурилиш банк» маблағлари ташкил этади.

Жорий йилда умумий турар-жой майдони 1 миллион 200 минг квадрат метрдан ортиқ бўлган 8 минг 510та якка тартибдаги уй-жой қурилиши режалаштирилган, бу эса ўтган йилга нисбатан 15 фоиз кўпдир.

Шу билан бирга, давлат маблағлари, тақдор айтман — бюджет маблағлари ҳисобидан турар-жой посёлкаларини қуриш бўйича олдиндан тасдиқланган комплекс режаларга мувофиқ 425 километрдан зиёд водопровод тармоғи, қарийб 260 километр электр линиялари, 375 километр газ тармоқлари ва 306 километр ички йўллари қурилиши режалаштирилган.

Ижтимоий инфратузилма объектларини барпо этиш ҳисобидан комплекс қури-

лиш жойларида 26та қишлоқ врачлик пункти, 10та умумтаълим мактаби ва 680тадан зиёд хизмат кўрсатиш ва сервис объекти фойдаланишга топширилди.

Ушбу мақсадларда йил давомида қарийб 810 миллиард сўмлик капитал қўйилмаларни ўзлаштириш режалаштирилмоқда. Умуман айтганда, қишлоқ жойларда уй-жой қурилишини ривожлантиришнинг 2015 йилгача мўлжалланган тасдиқланган дастурини амалга ошириш ишларига 2 миллиард 200 миллион АҚШ доллари қийматидаги маблағ йўналтириш кўзда тутилмоқда.

Шуни алоҳида таъкидлашни истардимки, бу Дастурнинг амалга оширилишида Осиё тараққиёт банки фаол иштирок этмоқда. Мазкур банк қишлоқда якка тартибдаги уй-жойлар қурилишига 500 миллион доллар миқдорда, жумладан, 2012 йилда 160 миллион доллар инвестиция киритишни режалаштирмоқда.

Шу борада масаланинг яна бир жиҳатига эътиборингизни қаратмоқчиман. «Қишлоқ қурилиш банк» томонидан унинг ўз маблағлари ва Осиё тараққиёт банкининг заём маблағлари ҳисобидан намунавий лойиҳалар асосида якка тартибдаги уй-жойларни қуриш учун кредитлар қишлоқ аҳолисига имтиёзли шартларда, 15 йил муддатга йиллик 7 фоизли ставка бўйича берилмоқда. Бу эса тижорат банкларининг ипотека кредитлари ставкасидан қарийб икки баробар паст бўлиб, моҳият эътибори билан қишлоқда яшаётган оилаларга катта имтиёз ва имконият яратиш беришга қаратилгандир.

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоятлар ҳокимликлари, «Қишлоқ қурилиш инвест» компанияси, Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси, Иқтисодиёт вазирлиги, Молия вазирлиги, «Қишлоқ қурилиш банк» шу йил февраль ойининг охиригача қишлоқ жойлардаги якка тартибдаги турар-жой массивларида уй-жойлар, ташқи муҳандислик ва транспорт коммуникациялари, ижтимоий ва бозор инфратузилмаси объектларини молиялашани ва уларнинг қурилиши бошланишини таъминласин.

Ҳеч кимга сир эмас, мамлакатимизнинг ўзига хос хусусиятлари, аввало, демографик жиҳатларига кўра, аҳоли бандлиги масалалари ўзининг долзарблиги ва ўткирлигини сақлаб қолмоқда, десак, ҳеч қандай муболага бўлмади.

Шу муносабат билан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси томонидан маъқулланган 2012 йилда иш ўринлари яратиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш дастури барчамизнинг, аввало, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоят-

лар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларининг диққат марказида туриши зарур. Ушбу дастурга биноан 967 мингдан ортиқ иш ўрни яратиш, уларнинг қарийб 600 мингини қишлоқ жойларда ташкил этиш кўзда тутилмоқда. Бунда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни янада ривожлантириш ҳисобидан 480 мингдан зиёд кишини ишга жойлаштириш, биринчи навбатда, корхоналар билан ҳамкорликда меҳнат шартномалари асосида касаначиликнинг турли шакллари, шунингдек, оилавий тадбиркорликни ривожлантириш орқали 210 мингдан ортиқ кишининг бандлигини таъминлаш режалаштирилган.

Ишлаб чиқариш ва ижтимоий инфратузилмани, транспорт ва коммуникациялар қурилишини жадал ривожлантириш, аҳоли пунктларини обodonлаштириш ишларининг кўламини кенгайтириш ҳисобидан 2012 йилда қарийб 75 мингта янги иш ўрни ташкил этиш кўзда тутилмоқда.

Шу борада биз учун ўта муҳим, айтиш мумкинки, ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган яна бир масалага тўхталиб ўтишни жоиз деб биламан. Касб-хунар коллежлари ва академик лицейлар битирувчиларини ишга жойлаштириш масаласи барчамизнинг жиддий ва доимий эътиборимиз марказида туриши зарур.

Бу йил юртимизда 516 минг нафардан зиёд йигит-қиз коллеж ва лицейларни тамомлайди. Уларнинг қаерга ишга жойлаштириш ҳозирданок аниқ белгилаб олиш, корхоналар билан ишлаб чиқариш амалиётини ўташ ва ундан сўнг ишга қабул қилиш бўйича шартномаларнинг ўз вақтида тузилишини таъминлаш — бундай масалаларни алоҳида назоратта олиш лозим.

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази, Иқтисодиёт вазирлиги, Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари манфаатдор корхоналар ва идоралар билан биргаликда касб-хунар коллежлари битирувчиларини мутахассислиги бўйича ишга жойлаштириш юзасидан чора-тадбирлар жаммуини бир ой муддатга ишлаб чиқсин ва уни шу йилнинг 1 июнигача амалга оширсин.

Фурсатдан фойдаланиб, тегишли вазирлик ва идоралар раҳбарларини, айниқса, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимларини бу борадаги ишлар қандай йўлга қўйилгани ва қандай бажарилаётганига қараб уларнинг фаолиятига баҳо берилиши ҳақида алоҳида оғохлантириб қўймоқчиман.

Ҳурматли мажлис қатнашчилари!

Биз 2012 йилни юртимизда «Мустақкам оила йили» деб эълон қилдик.

Жамиятимизнинг асосий бўғини бўлган оила институтини янада мустақкамлаш ва ривожлантириш, бугунги кунда ёш оилаларни моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш бўйича амалга оширилаётган ишларни янги босқичга кўтариш, бу борада маҳалланинг роли ва аҳамиятини кучайтириш, хотин-қизлар, опа-сингилларимиз учун янада кенг имкониятлар яратиш, жисмонан соғлом, маънан етук ва баркамол авлодни тарбиялаш каби ўз олдимизга қўйган бошқа муҳим мақсадлар барчамизга яхши маълум.

Бу ўринда гап айнан шулар ҳисобидан пировард натижада оила фаровонлигини ва шу асосда бутун халқимиз фаровонлигини янада ошириш ҳақида бормоқда.

Шу кунларда ушбу йўналишда белгиланган вазифаларни амалга ошириш ва ҳаётга жорий этиш бўйича Давлат дастурини ишлаб чиқиш ишлари ниҳоясига етказилмоқда.

Дастлабки маълумотларга кўра, мазкур дастурни амалга ошириш учун 2012 йилда молиялашнинг барча манбалари ҳисобидан қарийб 4 триллион 400 миллиард сўм ва 370 миллион доллардан ортиқ маблағ йўналтирилиши режалаштирилмоқда.

Бу маблағнинг 60 фоизга яқинини давлат маблағлари, 25 фоизини тижорат банклари кредитлари, қарийб 15 фоизини масъул ижрочиларнинг ўз маблағлари ҳамда 360 миллион доллардан ортигини халқаро институтлар ва донор мамлакатлар маблағлари ташкил этади.

Ҳеч шубҳасиз, бундай кенг кўламли ажратилаётган маблағлар аввало шу саховатли Ўзбекистон заминига яшаётган ҳар қайси оилга кўрсатилган катта эътибор ва ғамхўрлик, кўмак ва ёрдам белгиси ва тимсоли, десак, айнаи ҳақиқатни айтган бўламиз.

Азиз дўстлар!

Ўтган 2011 йилнинг асосий яқунлари ва мамлакатимизнинг 2012 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурининг муҳим аҳамиятга эга бўлган устувор йўналишлари ана шулардан иборат.

Ушбу дастурда белгиланган улкан вазифаларни амалга ошириш энг аввало барчамиздан бутун салоҳиятимиз, билим ва тажрибамизни, бор куч ва имкониятларимизни сафарбар этишни, ҳар биримиздан зиммамиздаги масъулиятни қучур ҳис этган ҳолда, самарали меҳнат қилишни талаб этади.

Олдимизда турган ана шундай юксак ва эзгу мақсадларга эришишда барчангизга чин қалбидан соғлиқсалооматлик, янги омадлар тилайман.

КЎПМИЛЛАТЛИ ХАЛҚИМИЗНИНГ БИРДАМЛИГИ — БАРЧА МУВАФФАҚИЯТЛАРИМИЗНИНГ МУҲИМ ОМИЛИДИР

«Туркистон» саройида Республика байналмилал маданият марказининг
20 йиллигига бағишланган тантанали йиғилиш бўлиб ўтди

Давлатимиз раҳбари Ислон Каримов ташаббуси билан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1992 йил 13 январда қабул қилинган қарорига биноан мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган миллий маданий марказларга ҳар томонлама амалий ёрдам кўрсатиш ва уларнинг кўп қиррали фаолиятини мувофиқлаштириш мақсадида Республика байналмилал маданият маркази ташкил этилди.

Пойтахтимиздаги «Туркистон» саройида 20 январь куни Республика байналмилал маданият марказининг 20 йиллигига бағишланган тантанали йиғилиш бўлиб ўтди. Тадбирга миллий маданий марказлар раҳбарлари ва фаоллари, парламент аъзолари, давлат ва жамоат ташкилотлари, Ўзбекистонда аккредитация қилинган дипломатик корпус вакиллари таклиф этилди.

Тадбир иштирокчилари Мустақиллик майдонига ташир буюриб, ҳурриятимиз, порлоқ истиқболимиз ва эзгу ниятларимиз рамзи бўлган Мустақиллик ва эзгулик монументи пойига гул қўйди.

Тантанали маросим очиб, деб эълон қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислон Каримовнинг Республика байналмилал маданият маркази ташкил этилганининг 20 йиллигига бағишланган тантанали йиғилиш иштирокчиларига табригини Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Х.Султонов ўқиб эшиттирди.

Мамлакатимиз мустақилликка эришгач, тинч ва осойишта ҳаётни таъминлаш, миллатлараро ва фуқаролараро тотувликни асраш давлат сиёсатининг устувор вазифаларидан бирига айланди. Бугун барчамиз энг катта ютуғимиз, ҳеч нарса билан тенглаштириб

бўлмайдиган бебаҳо бойлигимиз — муқаддас заминимиздаги тинчлик ва барқарорлик, жамиятимиздаги ҳамжиҳатлик, меҳр-оқибат,

юртимизда яшаётган 130 дан ортиқ миллат ва элатлар маданияти, аёна ва урф-одатларига ҳурмат муҳити тобора мустаҳкамланиб бораётгани билан ҳақли равишда фахрланамиз.

Мамлакатимизда ҳукм сураётган бундай муҳит ўз-ўзидан пайдо бўлгани йўқ, албатта. Бу Президентимиз Ислон Каримов томонидан ишлаб чиқилган, миллий истиқлол ғоясига асосланган ҳамда асрлар давомида халқимизга хос бўлган бағрикенглик ва инсонларварлик фазилатларига таянган миллатлараро муносабатларнинг принципиал жиҳатдан янги концепцияси изчил амалга оширилаётгани самарасидир. Бу соҳада амалга оширилаётган сиёсат миллати, дини, тили ва бошқа фарқли жиҳатларидан қатъи назар, мамлакатимизнинг барча фуқаро-

лари учун тенг ҳуқуқ ва эркинликларни таъминлашга йўналтирилган. Бу муҳим тамойил Ўзбекистон Конституциясида, бошқа миллий қонунчилик ҳужжатларида мустаҳкамлаб қўйилган. Ўзбекистоннинг миллатлараро муносабатларни мустаҳкамлаш борасидаги катта тажрибаси бутун дунёда кенг эътироф этилмоқда ва бошқа кўплаб мамлакатлар учун намуна бўлиб хизмат қилмоқда.

Ўзбекистонда яшаётган турли миллатлар вакиллари мамлакатимизда амалга оширилаётган кенг қўламли ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий ислохотларга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшмоқда. Улар барча соҳа ва тармоқларда фидокорона меҳнат қилиб, ягона мақсади-

моқда, мамлакатимизда миллатлараро тотувликни янада мустаҳкамлаш масалалари юзасидан конференциялар ва семинарлар ташкил этмоқда. Мамлакатимизнинг барча ҳудудларида Республика байналмилал маданият марказининг 20 йиллигига бағишланган ана шундай кўплаб тадбирлар ўтказилди. Миллий маданий марказлар ўзаро ва бошқа жамоат ташкилотлари билан ҳамкорлик қилиш орқали ўзининг маданий-маърифий вазифаларини бажариш билан бир қаторда юртимизда миллатлараро муносабатларни янада мустаҳкамлаш, ёшларни ягона Ватанимиз ва истиқлол ғоясига садоқат, ватанпарварлик руҳида тарбиялаш ишига фаол ҳисса қўшмоқда.

миз — Ўзбекистоннинг кўпмиллатли ва ягона халқининг муқаддас бурчидир.

Давлатимиз раҳбарининг 2012 йил 20 январда қабул қилинган фармонида мувофиқ Республика байналмилал маданият маркази ташкил этилганининг 20 йиллиги муносабати билан миллий маданий марказларнинг бир гуруҳ фаоллари давлатимизнинг фахрий унвон, орден ва медаллари билан тақдирланди. Маросимда уларга Ватанимизнинг юксак мукофотлари топширилди.

Тантанали йиғилишда сўзга чиққан Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими, Республика поляк миллий маданий маркази фаоли, В.Успенский номидаги Республика ихтисослаштирилган мусиқа академик лицейи бўлим мудири Павел Борисов, «Дўстлик» ордени соҳиби, Сирдарё вилояти озарбойжон миллий маданий маркази фаоли, шоир Насирли Али Гейдар ўғли мамлакатимизда миллатлараро тинчлик ва тотувликни янада мустаҳкамлаш, Ўзбекистонда яшаётган кўплаб миллатлар ва элатлар вакиллари ўз маданиятини ривожлантириши учун барча шароитларни яратиш борасидаги доимий эътибори ва ғамхўрлиги учун Президентимиз Ислон Каримовга самимий миннатдорлик изҳор этди.

Республика байналмилал маданият марказининг 20 йиллигига бағишланган тантанали йиғилиш санъат усталари ва мамлакатимиз миллий маданий марказлари бадий жамоалари иштирокидаги байрам гала-концерти билан якунланди.

Йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси И.Абдуллаев, Ўзбекистон Республикаси Бош ва-

Жамиятимиздаги мустаҳкам тинчлик ва ҳамжиҳатлик муҳити мамлакатимизнинг ўзига хос ноёб хусусияти ва

улкан бойлиги ҳисобланади. Мустақиллик йилларида эришган бу бебаҳо бойликни асраб-авайлаш ҳамда уни келгуси авлодларимизга етказиш учун масъулиятни ҳис этиб яшаш барча-

зирининг ўринбосарлари Э.Боситхонова ва А.Арипов иштирок этди.

Анна ИВАНОВА,
ЎЗА мухбири
Аъло АБДУЛЛАЕВ (ЎЗА)
олган суратлар.

Яқинда «Ёшлар» телеканали орқали намойиш этилган кўрсатув ушбу мақолани ёзишимга туртки бўлди. Уша кўрсатувда мактаб ўқувчилари бўш вақтларини, балки мактабдаги пайтларини ҳам компьютер қаршисидида турли жангари ўйинлар, фильмлар кўриб ўтказаятгани ачинаш билан ҳикоя қилинди. Бу каби ўйинларнинг ёшлар онгига салбий таъсир кўрсатаётгани бор гап.

Президентимиз таъкидлаб ўтганларидек, ёшларимизни бугунги шиддаткор даврда ўраб-чирмаб, уни ўқима, буни кўрма, деб бир томонлама тарбия бериш, уларнинг атрофини темир девор билан ўраб олиш, ҳеч шубҳасиз, замоннинг талабига ҳам, бизнинг эзгу мақсадларимизга ҳам тўғри келмайди.

Аммо глобаллашув ниқоби остидаги ҳаракатлар миллий менталитетимизга,

маънавиятимизга, келажагимизга таҳдид мақсадига бўлса, ҳам қараб туролмаймиз. Ахир, инсон маънавиятига қарши йўналтирилган, бир қарашда арзimasдек туюладиган кичкина хабар ҳам ахборот оламидаги глобаллашув шиддатдан куч олиб,

Яна бир суҳбатдошимиз шаҳардаги 67-мактабнинг 8-синфиди ўқиркан. Унинг асосий машғулоти ҳам ур-сур, қотиллик қабилдаги жангари ўйин экан. Ушбу компьютер клуби бошқарувчиси Жавоҳир эса нима учун балоғат ёшига етмаганларнинг киришига руҳсат берганини изоҳлай олмади. Аслида, изоҳқа не ҳожа? Буни сиз ҳам тушунгандирсиз.

Ахир, ёш болани, катта йигит бўладими, миждоз-ку, энг асосийси у клубга пул беради.

— Халқ таълими бошқармаси томонидан барча умумтаълим мактабларида бу каби салбий иллатларнинг олдини олиш, ёшларни зарарли ва ёт гоёлардан асраш

БОЛАНИ БЕГОНА БИЛМАЙЛИК

кўзга кўринмайдиган, аммо зарарини ҳеч нарса билан қоплаб бўлмайдиган улкан зиён етказиши мумкин. Айниқса, гап келажагимиз эгалари ҳақида бораётганда, ҳар қачонгидан кўра хушёр ва огоҳ бўлиб, ёшларимизни бало-қазодек тарқалиб бораётган хуружлардан ҳимоялаш биринчи галдаги вазифамиздир. Афсуски, айрим «тадбиркорлар» пул топиш мақсадида бу каби миллат тақдирига боғлиқ масалаларга панжа орасидан қарашмоқда. Улар 20—30 дона компьютер билан жиҳозланган клублар очиб, фаолият олиб боришмоқда. Ачинарлиси, ана шу компьютер қаршисидидаги миждозлар, ҳали балоғат ёшига етмаган болалардир. Клублар эшигига катта ҳарфлар билан «Балоғат ёшига етмаганларнинг кириши тақиқланади» ёзуви осиб қўйилган бўлса-да, асосий миждозлар мактаб ўқувчилари.

Наманган шаҳридаги бир қанча компьютер клублари фаолияти билан яқиндан танишдик. Заҳриридин Муҳаммад Бобур номидидаги боғ ва виллоят солиқ бошқармаси ўртасида жойлашган ер ости йўлида иш олиб бораётган шундай компьютер клублари пештоқига, юқорида айтиб ўтганимиздек, балоғат ёшига етмаганларнинг кириши тақиқланиши ҳақида ёзув осиб қўйилди. Буни кўриб жуда қувондик. Аммо ичкарига кирган, эрта хурсанд бўлганимизни тушуниб етдик. Негаки, у ердаги миждозларнинг барчаси мактаб ўқувчилари эди. Дастлаб бу ҳолатга изоҳ сўраб, бошқарувчига мурожаат қилдик.

— Бу клуб хусусий қорхонага қарашли бўлиб, барча ҳужжатларга эгамиз. Иسمىм Бахтиёр. Кўриб турганингиздек, балоғат ёшига етмаганларни киритмаймиз.

Худди шу дамба ҳали балоғат ёшига етмаганлиги жуссасидан билинмиш турган йигитчага тикилиб қолганимизни сезган бошқарувчи шоша-пиша изоҳлай кетди:

— Бу бола жияним, тоби йўқ эди, овуниб ўтирибди.

Йигитча билан гаплашганимизда эса Бахтиёрнинг ёлғони фаш бўлди.

Маълум бўлишича, «жиян» Наманган шаҳридаги 35-мактаб ўқувчиси бўлиб, тушдан кейин мактабга борар экан. Шу боис дарсгача бўлган вақтини ҳар доим шу ерда ўтказаркан. Кичиқш билан қандай ўйин ўйнаётганини сўрадик.

— «Контур», «Гета»...

— Булар қандай ўйинлар?

— Роса қизқариб, жангари ўйин. Мен йўлимдан чиққан рақибларни отиб, «ўлдириб» боришим керак.

мақсадида режалар ишлар тақдир этганмиз, — деди виллоят халқ таълими бошқармаси мутахассиси Шухратжон Муродов. — Бошқарманинг 02-03-1584-сонли хатига асосан, таълим масканларида ҳамкор ташкилотлар билан тарғибот ишлари олиб боришмоқда. Ота-оналар билан ўтказиларкан мажлисларда бу мавзу юзасидан алоҳида тушунтириш ишлари олиб борамиз. Уларга фарзандларининг дарсдан бўш пайтларини қандай ўтказаятганини назоратга олишда мактаб билан доимий алоқада бўлиб туришни тавсия қилмоқдамиз. Аксарият ота-оналар буни тўғри тушуниб, бизга қўмак беришмоқда. Афсуски, айримлар фарзандларни тақдирига берадиган муносабатда бўлишлари бизни ташвишлантиради. Мактаблардаги фан ва касб тўғрисида. «Баркамол авлод марказлари»да айни кунларда минглаб ўқувчиларимиз бўш вақтларини мазмунли ўтказишмоқда. Турли хил семинар ва давра суҳбатларида ўқувчиларга маънавий-маърифий, ахлоқий мавзуда тушунтириш ишлари олиб боришмоқдамиз. Ўйчи туман халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлимида «Маънавиятга таҳдид — ўзлгимизга ва келажагимизга таҳдид» номли виллоят семинари ўтказилди. Ушбу семинарда «Компьютер ўйинлари ва ўқувчи мавзусида мактабларда ташкил этилган тўғрарқаш машғулоти билан танишилди. Шунингдек, маънавий мавзудаги очик дарслар, маънавий соатлари ҳам ташкил этилди.

Мактаблар педагогик жамоаси, ўқувчилар ўқувчининг бўш вақтини мазмунли ўтказиш, турли ёт гоёларга алданиб қолишларининг олдини олиш борасида жон куйдираётган бир паллада нима учун айрим ота-оналар фарзандлари келажагига бефарқ? Нима учун улар боласининг бўш вақтини компьютер клубларида ўтказишга эътиборсиз бўлишмоқда? Лоақал улар ўғил-қизларининг дарси қачон бошланиши-ю, қачон туғилиши билишмаяпти? Билишса ҳам бола уйдан мактаб сумкасини олиб чиқиб кетаётганда, қаерга кетаянсан, ким билан юрибсан, деб сўрашмаяпти? Ахир, ёшларга таълим-тарбия бериш фақат мактаб жамоасининггина вазифаси эмас-ку! Қолaversa, келажагимиз учун барчамиз, кенг жамоатчилик, маҳалла-қўй, қўни-қўшни бирдек мас'ул эканини унутмайлик. Zero, бугунги ёш авлод эртанги келажагимизни белгилувчи кучдир.

Хайрулло АБДУРАХМОНОВ

Наманган виллояти

БИР ҚЎРҒОНКИ, МЎЪЖАЗ — МУҚАДДАС

Ҳаммамиз яхши тушунамизки, халқимиз тийнатида келиб чиқсак, биз учун оила мустақамлигидан кўра муҳимроқ, долзарброқ бошқа масалани топиш мушкул. Зотан, ҳеч бир инсоннинг ҳаётини оиласиз тасаввур этиб бўлмайди. Фарзандларимизнинг камали, уларнинг ҳаётда қандай ўрин эгаллаши ҳам оиладаги муҳитга боғлиқ. Ҳуқуқий демократик давлат, озод ва фаровон ҳаёт барпо этиш йўлида интилар эканмиз, оила институтини янада мустақамлаш алоҳида аҳамият касб этиши, шубҳасиз.

«Мустақам оила» ғоясининг ҳаётда ўз амалий ифодасини топишида ўзини ўзи бошқариш идоралари, маҳалла тизимининг ўрни беқийс.

«Маҳалла — халқ виждони» дея эътироф этилиши бежиз эмас, албат-

та. Шу ўринда таълим муассасалари, хусусан, мактаб ва маҳалла ҳамкорлигининг аҳамияти ҳақида ҳам алоҳида тўхталиш жоиз. Zero, оила институтининг энг асосий вазифаси саналадиган ёш авлод таълим-тарбияси борасида оила — мактаб — маҳалланинг мустақам занжирисиз қўзланган натижага эришиш мушкул. Шу маънода таълим-тарбия соҳаси — мактабга таълим муассасалари, умумтаълим мактаблари, лицей-коллежлар, олий ўқув юрталарининг оила ва маҳалла институти билан амалий ҳамкорлигини кучайтириш долзарб аҳамият касб этмоқда.

Юртимизда таълим-тарбия соҳасида амалга оширилган улғувор ишлар ҳақида ортқича гапириш

2012-yil — Mustahkam oila yili

Нортожи ЖАББОРОВА, Фазилат МУРОДОВА, Зияда тўғридан
18-умумтаълим мактаби ўқитувчилари

НАФС ҚЎРБОНИ

Ховли жанозага келган одамларга тўла эди. Уйдан иккита тобут олиб чиқилди. Қора кийинган аёл дунёни бошига қўтариб фарёд қилди-ю, қучмадори қолмаганидан хушидан кетди. Бир вақтнинг ўзиде эри ва ёлғиз ўғлидан айрилган аёлга кўпчиликнинг раҳми келарди. Кимлардир эрта қазо қилган йигитча ачинарди. «Эри топарман эди, энди ишсиз хотиннинг ҳоли не кечаркан», деб ўйларди баъзилар. Худди марҳумлар билан тиллашаётгандек ҳамма сукутда. Фақат тинчликни катта ёшли кампирнинг қариғиш аралаш йиғиси бузди: «Ўғилларимнинг бошини еган кўл қуриб кетсин, илоҳ дунёда битта ҳам балиқ туҳмеда қолмасин. Қариган чоғимда бу кўргуликларни кўрганимдан ўлиб кетганим яхши эмасмиди!»

Тўқсанча кўз ёшлар, икки кишининг ҳаёти табиятини хўрлаган эвазига тўланаётган ҳақ эди. Чеккада ўтирган отахон худогоа ёлборарди: «Яратган Эгам, ношукр бандаларингни кечиргайсан. Сув танқислиги-

лар кўпайсин! Қани, шунинг учун олайлик», — деди пилёла тўла арқоқи қўлига оларкан.

Ҳамма бараварига кўтарди. Шу кунги Жасур биринчи бор оёқда-туролмайдиган даражада маст бўлди. Ўйига ўртоқлари олиб келишди. У уйкуга кетмасдан аввал хотини ва ўғлини чақириб, келажақ режалари ҳақида узоқ гапирди.

Эрталаб Жасур ўн олти ёшли ўғли билан бозорга йўл олди. Қўшнисидан қарз олиб, устига йиғиб қўйган пулини қўшиб, каттакан тўр хариб қилди. Пешинда уйга қайтаркан, хурсандчилигидан оғзи йиғилмасди. Афсуски...

Ҳар кунги кўл бағридан сон-саноксиз балиқлар сузиб олинарди. Ҳаётдан маҳрум бўлаётган оғизлар бутун танаси билан сакраб нажот йўлини изларди. Оғизларини тинмай катта-катта очаётган тилсиз жониворлар қўзларини ю-

га ҳожаз йўқ, бизнингча. Негак, бундай улкан ўзгаришларни нафақат таълим тизими ҳодимлари, балки бутун халқимиз кўриб-билиб турибди. Энг муҳими, яратилган имкониятлардан оқилона фойдаланаётган фарзандларимиз умидбахш ютуқлари билан барчамизни қувонтирмоқда.

Маънавий ҳаётимизни юксалтириш, жамиятимизда эзгу инсоний фазилатларни кенг қарор топтириш, азалий қадриятларимизни асраб-авайлашда, шунингдек, тобора кўнайиб бораётган, миллий қадриятларимизга зид бузғунчи гоёларга қарши туришда оила энг мустақам таянч бўлиб хизмат қилиши зарур. Ҳам жисмоний, ҳам маънавий етуқ, ўз мустақил фикрига эга, оқини қорадан ажратишга қодир баркамол авлодни тарбиялаш билангина жамиятимиздаги соғлом маънавий муҳитга пўтур етказишга уринаётган ёт гоёларга қарба бериш мумкин. Қолaversa, оила мустақамлиги, энг аввало, эр-хотиннинг, демакки, бугун мактаб партасида ўтирган ўғил-қизларимизнинг ўзига, ақл-заковати, маънавий фазилатлари, бурчи ва масъулиятини чуқур англашга боғлиқ. Шу маънода «Мустақам оила» ғоясини ҳаётга таъбиқ этишда биз педагоглар ҳам ўз муносиб ҳиссамизни қўшмоғимиз шарт.

Zero, Юрғошимиз таъкидлаганидек, оила соғлом экан — жамият мустақам, жамият мустақам экан — мамлакат барқарор. **Нортожи ЖАББОРОВА, Фазилат МУРОДОВА, Зияда тўғридан**
18-умумтаълим мактаби ўқитувчилари

Ўқувчи эдим. Доимгидек бу гал ҳам эрта тонгдан жонажон илм маскани томон йўл олдим. Мени мактаб остонасида яқин ўртоқларимдан бири қарши олди. Синфхонага кириб келишим билан математика дафтаримни сўради. Мен эса йўқ дея олмадим. Дугонам уйга вазифани бошдан-оёқ бехато кўчирди. Дарс бошланди. Устоз ҳар биримизнинг дафтаримизда бажарилган топшириқни эринмасдан кўриб чиқди. Ўйга вазифани тайёрлаб келмаганларга аямасдан ёмон кўрган баҳомиз — «икки» қўйди. Дугонам дастлаб миннатдорчилик билдирди. Аммо, менинг ҳаёлимда қадрдонимга «душманлик» қилганим азоб берарди.

ЯХШИЛИК ОРТИДАГИ ХАТО

Айнан шу кунги ўртоғимни муаллимимиз роса мактабда, сўнг доскага чиқариб қўшимча топириқ берди. У эса ҳеч нарса ёза олмасдан қўзлариде ёш қалқиб турарди. Шунда устоз «Ўйга вазифани кимдан кўчирдинг? Нимага ишлай олмагансан? Худди ўшанга ўшанган мисол-ку...» деган саволларга қўмиб ташлади. Айбим борлигини билиб, чорасиз ерга қараб турардим. Нимагаки агар ўшанда кўчиртиришга йўл қўймасдан, мисолларни ечишни яхшилаб тушунтирганимда ўз меҳнати билан аъло баҳо олармиди, деган ўй-хаёллар мени изтиробга соларди.

Дугонам дарсдан «икки» баҳо олди. Бу ўртоғимга бўлган масъулиятсизлигимдан, дея хафа бўлгандим. Шу кундан бошлаб, ҳеч кимга ўй ишини кўчиртирмайдиган бўлдим. Синфдошларимга тушунмаганларини билганимча тушунтиришга ҳаракат қилардим. Танафусни беҳуда ўтказмаслик учун математика фанидан дарс қилардим. Дугонам ҳам дастлаб дарсдан «яхши», кейинчалик «аъло» баҳо ола бошлади ва янада қадрдонлашиб кетдик.

Дарҳақиқат, кўплаб мактаб ўқувчилари дарс қилиш ўрнига топшириқни яқин ўртоқларидан кўчириб ўқитувчисига кўрсатади. Бу, албатта, нотўғри. Чунки мана шундай ҳолатлар ўқувчининг саводсиз бўлиб қолишига олиб келади. Ота-оналар фарзандларининг ҳар доим кундалиқ дафтери билан бирга бошқа дафтарларини ҳам назорат қилсалар, фарзандларининг қандай таълим олаётгани, билим даражаси ҳақида маълумотга эга бўлишарди. Ҳар бир ёш дастлаб нимага ўхшасан, умрининг охиригача шу нарсаси одатланади. Ҳозирданок, ўз устида ишласа, тенгдошларидан ортда қолмаслиққа уринса, унинг келажақ сари қўйган ҳар одими етуқлик, муваффақиятлар сари бошлайди.

Райхона ОЧИЛОВА, ЎзДЖТУ талабаси

эса кўз қисаётганга ўшарди. Тун тинчлигини қидирувчиларнинг оёқ товушлари ва қичқирчилари бузарди. Ота-ўғил эса, бўлаётган ишлардан беҳабар, кўл қаърида ухларди. Одамлар тонг ёруғида кўл ўртасида қора нарсани кўришди. Қайиқ тўнтарилган қўйи турарди. Унинг бир учига илиниб қолган тўрни тортиб олишди. Унда ота-ўғил жасади ва саноксиз балиқлар бор эди. Жасадларни қирғоққа чиқариб, балиқларни қўйиб юборишди. Балиқлар думларини ликилатиб, сувни ўлганча меҳрибон кўл бағрига йўл олишди. Улар энди мутлақо эркин эдилар. Қирғоққа кичик тўққинлар келиб урилари. Бу манзара негадир кўздан оқиб тушаётган ёш томилирини эслатарди. Балиқлар йиғлай-йиғлай дарё-қўللари барпо этган бўлса керак, деган фикр ҳаёлга тўққин каби келиб урилар, урила берарди...

Нодира ая эри ва ўғлини ухламасдан кутди. Ҳеч қачон бунчалик кечикмасдилар, уларга бирон қор-ҳол бўлмади-микан, деган ўй тинчлини олиб, қўшни балиқчилар кимга сўраб борди. Бутун қишлоқ балиқчиларини ярим кечгача қуттишди. Кейин қидиришни бошладилар. Тун бағри кўрқинчили эди. Сукунат. Бўртун борлиққа қўшилиб, кўл ҳам уйкуга кетгандек, ҳеч бир товуш қичқармасди. Осмонда ой ўз жамолига махлиё бўлиб сувга термуларди. Олдузлар

Несибеги МАМБЕТИРЗАЕВА, ЎзДЖТУ талабаси

Бу саволга кўпчилигимиз бир неча исмни айтишимиз мумкин. Сиз уларнинг фарзандингиз билан нима учун дўст(!) бўлганлигини ҳеч ўйлаб кўрганмисиз? Қайси бири болангизнинг яхши ўқиши(кўчиртириши учун), яна кимдир телефони, пули ёки билагидидаги кучи учун дўст бўлиб юрганини билгандай бўлгансиз. Лекин, тан олинг, бу ҳақда бош қотиришга вақтингиз йўқ. Боланинг нисбатан кўпроқ вақти боланинг ўртоқлари билан ўтишини инобатга олсак, бу масаланинг тегар томирлари борасида фикр юритиш ҳар доим долзарблигини йўқотмайди.

Қуйида касби ўқитувчи бўлган Мунира Зийёеванинг ўз фарзанди мисолида бу борада билдирган фикрларини келтирмоқчимиз.

Учинчи омил муҳим

Ўғлим Фаррухжон 9 йил мактабда ҳам, коллежда ҳам аъло баҳоларга ўқиган. Институтга кириш учун топширган имтиҳонлардан ўтолмагач, озиқ-овқат дўкониде ишлаб қолди. Аввалига яхши ишлаб, пул топди. Эътибор берсам, мактаб, коллежда, ўртоқларидан узоқлашиб, янги дўстлар орттирибди. Уларнинг қимлигини суриштириб улгурмасимданок, ўғлимда ҳар хил салбий одатлар пайдо бўла бошлади. Сигарет чекадиган, онда-сон-

Бувимнинг ҳикояси

Бувим раҳматли Умида ҳожи она опасиниғи, қўни-қўшни аёлларнинг ҳар бирига дардақаш, қўлидан келса ёрдам берарди. Бир гал эсимда бор: энг кичик амакким мактабини битиргач, бобом ўғлини пойтахтга ўқишга олиб кетаётганида бувим росмана қаршилик кўрсатиб олдиға чиққан эди.

ФАРЗАНДИНИНГ ДЎСТИ КИМ?

да спиртли ичимликлар ичадиган «хўнар» чиқарди. Чет элга ишлашга кетаман деб оёқ тираб туриб олди. Атрофиде гирди-капалак юрган дўст-биродарлари билан гаплашсам, улар илму зиёдан йироқ бўлган, дунёни фақат ҳузур-ҳаловатдан иборат деб билидиганлар экан. Ўғлимни эўрга ишдан бўшатиб олиб ўзининг соҳаси-компьютер графикаси бўйича қорхонада ишлашга мажбур қилдим. Мен бу билан барча савдо соҳасида ишлайдиганлар шундай бўлади, деган фикрдан мутлақо узоқман. Фақат у дўст танлашда, оққорани ажратишда бироз ёшлик қилди. Йўқ, мана 3 ойдири, унинг 2 йил мобайнида орттирган хатоларини тўғирлашимиз.

Инсоннинг тақдирини педагогика илмида айтилганидек ўч умол — ирсият, атроф-муҳит ва фаолият билрамчи бўлишни энди ҳаётий таҳрибаларимдан келиб чиқиб, тўлиқ тушуниб етдим. Яъни, наслий кўрсаткичларингиз ва шахсий хатти-ҳаракатларингиз минг ижобий бўлмасин, атрофингиздаги ҳамроҳ у дўстларингиз салбий қарашларга эга бўлса, хоҳласизми, йўқми уларга хайри-хоҳлик тобора ошаверар экан. Эндиликда мен учун фарзандимнинг ким билан дўст тутишини ҳар кеч ўзимга бериладиган «бугун нима ишлар қилдим?» сарҳисобидан ҳам муҳимроқ бўлади.

Дўстликка даъват

Боғчадан қайтар чоғимиз 4 ёшли ўғлим болалар майдончасидаги ариққа коптоғи тушиб кетиб йиғлаётган болани кўриб, бир оз қараб турди. Сўнгра югуриб бориб болага болага коптоғини олишга ёрдамлаша бошлади.

— У сенинг ўртоғингми? — сўрадим ўғлимдан.

— Ахир у ҳам мен борган боғчага борди-да, шунинг учун ўртоғим, — деди. Уйга келгач, ўғлим яна дўстлик ҳақида сўз очди.

— Ойи, сизга битта шеър айтиб берайми? Қаранг:

Яраш — яраш,
Ўртоғинга қараш.

Укаси билан жимжологини улаштириб, елкашоз бўлиб кўрсатиб бераётган мурғач боланинг сўзлари шеврмасдир-у, ҳар қалай дўстликка даъват бўлиб туюлди менга. Эртаси кунчи боғча опага тарбияланувчиларига дўстлигининг илк сабоқларини бераётганидан мамнулимнинг билдирдим. Ушбу пойтахтимиздаги 552-МТМ ўрта гуруҳ тарбиячиси Маъмура Мавлонова тарбияланувчиларига дўстлик белгиларини айнаи бир машғулотада эмас, деярли ҳар бир жараёнда сингдириш лозимлигини шундай изоҳлади:

— Бу мавзуда ҳикоя, эртаск шеърлар жудаям кўп. Ҳар бир ўйиннинг неғизиде дўстлик моҳияти болаларга сингдирилди. Ёки бир-бири билан ўйинчоқ талашган, уришиб қолган болаларни иноқлаштиришни ҳам ҳаммага бирдек ибрат қилиб кўрсатса бўлади. Кичик гуруҳдан бошлаб бериладиган ўртоқ, дўст бўлиш тушунчалари, «Ўзингдан кичикни ҳурмат қил», «Ҳамма болалар бир-бирларига дўстларлар» каби машғулот жараёнларида мустақамланарди.

Инсонларнинг ўзаро бир-бирига эҳтироми қаршисиде ёмон қарашлар чекинади. Дўстларнинг, яхши инсонларнинг бирлашуви натижасида эзгу амаллар қанот ёзади. Шундандир, балки дўстлик тушунчаси замоналар оша олтин кabi зангламайди.

Насиба ЭРХОНОВА

❖ **Ўзбекистон Миллий матбуот марказида журналистика соҳасида "Олтин қалам" VII Миллий мукофоти учун халқаро танловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича ташкилий қўмитанинг йиғилиши бўлди.**

Унда тегишли вазирлик ва идоралар, ижодий ва жамоат ташкилотлари вакиллари, оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этди.

Ушбу ижодий танловдан кўзланган асосий мақсад миллий ва халқаро журналистиканинг энг юксак ютуқларини кенг оммалаштириш, медиа соҳа вакилларининг ўз фуқаролик позициясини намоён этиши учун шaroit яратиш, уларда танқидий фикрлашни ва ижодий фаолиятга янгича ёндашуви шакллантиришдан иборатдир.

Халқаро танлов телевидение, радио, матбуот ва интернет-журналистика йўналишлари бўйича ўтказилади. Унда қатнашиш истагидаги журналистлар сафи йил сайин кенгайиб бораётди. Айни пайтда ижодий беллашувнинг номинациялари ҳам тобора кўпаймоқда.

Жорий йилги танловнинг мукофот жамғармаси 189 миллион сўми ташкил этиши кўзда тутилган.

Ижодий танлов ғолиблари 3 май – Жаҳон матбуоти эркинлиги куни эълон қилинади.

❖ **Ўзбекистон Бадий академияси Марказий кўргазмалар залида "Ватан равнақи – кўпмиллатли халқ меҳнати маҳсули" бадий кўргазмаси очилди.**

Республика байналмилал маданият маркази, Бадий академия, Тошкент Фотосуратлар уйи, Республика "Тасвирий ойна" ижодий уюшмаси ҳамда Ўзбекистондаги миллий маданият марказлари ҳамкорлигида ташкил этилган кўргазманинг очилишга турли вазирлик ва идоралар, ижодий ва жамоат ташкилотлари, мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган дипломатик корпус ва халқаро ташкилотлар ҳамда жамоатчилик вакиллари тақдир этилди.

Кўргазмада мустақиллигимиз, халқимизнинг буюк бунёдкорлик ва яратувчанлик салоҳияти, миллатлар ўртасидаги ҳамжихатлик, тинч ва осуда ҳаётимизни акс эттирувчи тасвирий, фото, амалий ва безак санъати намуналаридан иборат экспозиция томошабинлар эътиборига ҳавола этилган.

❖ **Фарғона шаҳридаги транспорт коллежида битирувчилар учун бўш иш ўринлари ярмаркаси ўтказилди.**

Тадбирда йигирмадан зиёд корхона ва ташкилот ўзларининг мавжуд бўш иш ўринлари билан иштирок этди.

Бу йил мазкур коллежини 278 нафар йигит-қиз битиради. Ярмаркада 190 нафар битирувчини иш билан таъминлаш бўйича коллеж, иш берувчи корхона ва ташкилотлар вакиллари, ўқувчи ва уларнинг ота-оналари ўртасида уч томонлама шартномалар имзоланди. Шартнома тузган иш берувчилар орасида "Фарғонаслайавто" ва Тошлоқ туманидаги "Стаппаст" масъулияти чекланган жамиятлари, "Фарғонакўприк" ва бошқа бир қатор корхоналар бор.

Вилоят меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бош бошқармасидан маълум қилишларича, ўтган йили вилоятдаги касб-ҳунар коллежларини битирган 40 минг 607 нафар ёш мутахассислар ишга жойлаштирилган.

Жорий йилда Фарғона вилоятидаги касб-ҳунар коллежларини 58 минг 200 нафардан зиёд ёшлар тамомлайди. Айни кунларда уларни ишга жойлаштириш борасида бир қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Бунда аълонавий ўтказиб келинаётган меҳнат ярмаркалари муҳим аҳамият касб этаётди.

❖ **Тошкент кимё-технология институтида ёшларда инновацион маданиятни шакллантириш ва иқтидорли ёшларнинг изланишларини кўллаб-қувватлашда ҳамкорлик самараларига бағишланган анжуман бўлиб ўтди.**

Ўзбекистон "Адолат" социал-демократик партияси томонидан ташкил этилган тадбирда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатлари, профессор-ўқитувчилар, ёш тадқиқотчилар, талабалар иштирок этди.

Анжумандан кўзланган мақсад йигит-қизларнинг интеллектуал салоҳиятини оширишда таълим ва сиёсий партиялар ҳамкорлигини мустаҳкамлаш, изланувчан, ташаббускор ёшларнинг салоҳиятини рўёбга чиқаришга кўмаклашиш, жамиятда инновацион маданиятни юксалтиришда таълимнинг ўрнини оширишдан иборат.

Тадбирда ёш тадқиқотчиларнинг илмий изланишлари самараларига бағишланган маърузалар тингланди.

ЎЗА ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

БАТАНГА САДОҚАТ ТУЙҒУСИ

ҳар бир иштирокчида устувор эди

Ички ишлар вазирлиги Ёнгин хавфсизлиги олий техник мактабида Ўзбекистон Қуролли Кучларининг 20 йиллиги байрами ва «Ватан ҳимоячилари куни» муносабати билан байрам тадбири бўлиб ўтди.

Ёнгин хавфсизлиги олий техник мактаби ҳамда ИИБ академияси сержантлар тарқибини тайёрлаш олий курслари курсантлари учун ўтказилган тантанаватан ватанимиз тинчлиги, осойишталиги йўлида керак бўлса жонини тикиб хизмат қиладиган офицер кадрларини тайёрлаб беришда мактабнинг муносиб ҳиссаси борлиги эътироф этилди. Зеро, мактаб жамоаси нафақат ёнгин хавфсизлиги бўйича, балки ҳар

жиҳатдан билимли, ҳарбий салоҳиятга эга бўлган етук кадрларни етказиб беришни шарафли вазифа деб билади.

Шунингдек, тадбир давомида Ўзбекистоннинг ўз миллий армиясини барпо этиш ва тақомиллаштириш борасида улкан ишлар амалга оширилгани, босқичма-босқич ўтказилган ислохотлар офицер ва сержантлар тайёрлашни тақомиллаштиришга қаратилгани, бу билан аса замонавий талабларга жавоб берадиган ҳарбий хизматчиларни тайёрлаш тизими яратилгани, Ёнгин хавфсизлиги олий техник мактабида ҳам курсантлар чқув билим олишлари ва етук мутахассис сифатида шаклланиши учун уларнинг жанговар, маъ-

навий, руҳий тайёргарлигини юксалтириш масаласига алоҳида эътибор қаратилганига ҳам тўхталиб ўтилди. Мана шу каби шароит ва эътиборда камол топган кўплаб кадрлар бугун ички ишлар ходимлари сафида халқимизнинг моддий бойлиқларини ёнгиндан сақлашга хизмат қилиб келишмоқда.

Шундан сўнг бир ғуруҳ ички ишлар идоралари ходимлари байрам муносабати билан тақдирланди, мактабнинг бир қанча офицерлари ва ходимларига эсдалик совғалари, faxрий ёриқлар ва пул мукофотлари топширилди.

Санобар ЖУМАНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

Диққат, танлов!

ЖУРНАЛИСТИКА СОҲАСИДА “ОЛТИН ҚАЛАМ” VII МИЛЛИЙ МУКОФОТИ

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси Журналистларини қайта тайёрлаш халқаро маркази билан ҳамкорликда миллий ва халқаро журналистиканинг энг юксак ютуқларини кенг оммалаштириш, ОАВ ходимлари фуқаролик позицияларини намоён этишлари учун шароит яратиш ҳамда журналистларда танқидий фикрлашни ва ижодий фаолиятга янгича ёндашувларни шакллантириш мақсадида "Олтин қалам" VII Миллий мукофоти учун халқаро танловни ўтказди.

3 май — Жаҳон матбуоти эркинлиги кунига бағишланган бу танловга 2011 йилнинг 31 мартидан 2012 йилнинг 31 мартига — бир йил давомида газета ва журналларда чоп этилган, радиода орқали эфирга узатишган ҳамда телевидениеда кўрсатилган ва интернет нашрларида берилган материаллар 2012 йилнинг 10 апрелигача қабул қилинади.

Танлов ғолиблари учун қуйидаги мукофотлар таъсис этилган:

Журналистика соҳасида бош миллий мукофот. Ғолиб махсус диплом, "Олтин қалам" кўрак нишони, статуеткаси ва Ўзбекистон Республикасида белгиланган энг кам иш ҳақининг 200 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланади.

Асосий мукофотлар:

Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (телевидение — 1, 2, 3-ўринлар);

Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (радио — 1, 2, 3-ўринлар);

Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (босма ОАВ — 1, 2, 3-ўринлар);

Энг яхши журналистик материал учун миллий мукофот (интернет-журналистика — 1, 2, 3-ўринлар).

Биринчи ўринни олган ғолиблар диплом, "Олтин қалам" кўрак нишони, статуеткаси ва энг кам иш ҳақининг 160 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланадилар.

Иккинчи ўринни олган ғолиблар диплом, "Олтин қалам" кўрак нишони, статуеткаси ва энг кам иш ҳақининг 140 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланадилар.

Учинчи ўринни олган ғолиблар диплом, "Олтин қалам" кўрак нишони, статуеткаси ва энг кам иш ҳақининг 120 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланадилар.

Рағбатлантирувчи мукофотлар доирасидаги номинациялар:

— журналистика ривожига қўшган ҳиссаси учун;

— фаол фуқаролик позицияси учун;

— ижтимоий-сиёсий мавзудаги энг яхши таҳлилий материал учун;

— ижтимоий-иқтисодий мавзудаги энг яхши таҳлилий материал учун;

— Мустаҳкам оила йилига бағишланган энг яхши материал учун;

— маънавий-маърифий мавзудаги энг яхши материал учун;

— ҳарбий-ватанпарварлик мавзусидаги энг яхши материал учун;

— энг яхши журналистик текширув учун;

— мураккаб шароитларда (фавқулодда ва-

зиятлар, аτροφ-муҳит ва экология муаммолари) тайёрланган энг яхши репортаж учун;

— энг яхши режиссёрлик иши учун;

— энг яхши матбуот хизмати;

— энг яхши фоторепортаж учун;

— энг яхши карикатура учун;

— чет эллик журналистнинг Ўзбекистон тўғрисидаги энг яхши материал учун.

Рағбатлантирувчи номинациялар бўйича ғолиблар диплом, статуетка ва энг кам иш ҳақининг 80 баробари миқдорида пул мукофоти билан тақдирланадилар.

"Олтин қалам" танлови ғолиблари ва совриндорларини мукофотлаш, шунингдек, уни ўтказиш билан боғлиқ сарф-харажатлар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини кўллаб-қувватлаш жамоат фонднинг молиявий қўмағида амалга оширилади.

Шунингдек, қатор халқаро ташкилотларнинг Ўзбекистондаги ваколатхоналари ҳам ўз рағбатлантирувчи мукофотларини таъсис этган.

Танловга теле-, радио-, босма материаллар ҳамда интернет нашрларида эълон қилинган ишлар тақдим этилади (5тадан кам бўлмаслиги керак).

Телевидение бўйича видеоматериаллар, ахборот ташувчи воситанинг қандай кўринишда бўлишидан қатъи назар, 3 минутдан 30 минутгача бўлиши керак.

Радиозинтиштирилган (аудиокассета ёки системали диск) 5 минутдан 30 минутгача бўлиши керак.

Матбуот ва интернет материаллари даврий нашрнинг асл нусхаси ёки кўчирма нусхасида тақдим этилиши лозим.

Танловга юборилган материалларга қуйидагилар илова қилинади:

— муаллифнинг исми-шарифи, профессионал фаолияти тўғрисида қисқача маълумот;

— муаллифнинг турар жойи, уй ва иш телефонлари;

— паспорт нусхаси.

Танлов ғолибларини мукофотлаш маросими Жаҳон матбуоти эркинлиги куни 2012 йил 3 майда тантанали равишда ўтказилади.

Мукофот бир шахсга такроран берилмайди.

Материаллар "Олтин қалам" танловига деб кўрсатилган ҳолда қуйидаги манзилга юборилиши лозим:

Ўзбекистон Республикаси, 100129, Тошкент шаҳри,

Навий кўчаси, 30-уй.

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси

3-қават, 30, 35, 37-хоналар

Телефонлар: 244-64-61; 244-64-62; 244-37-87.

www.Journalist.uz

ОИПА — ЖАМИЯТНИНГ УЛКАН ТАЯНЧИ

Мамлакатимизда мустақилликнинг дастлабки йилларидан бошлаб ҳар бир йил ўзига хос ном билан аталмоқда. Жумладан, 2000 йил — "Соғлом авлод йили", 2001 йил — "Оналар ва болалар йили", 2009 йил — "Ёшлар йили", 2010 йил — "Баркамол авлод йили", 2012 йил — "Мустақкам оила йили" деб номланди. Йилларнинг номланиши бир-бирига

хизмат қилишга қаратилган.

Оила олдидан турган вазифаларни ҳар томонлама пишиқ-пuxта амалга ошириш, авваломбор, моддий, маънавий ва долзарб тарбиявий муаммоларни ечишда муҳим мезон бўлиб хизмат қилиши ҳаётий ҳақиқат бўлиб қолди. Юртбошимиз таъкидлаганларидек: "Бинобарин, биз маънавий ҳаётимизни юксал-

«Ma'rifat» ga
maktublar

E-mail:
info@marifat.uz

2012-йил — Mustahkam oila yili

ҳамоҳанг, мазмун моҳияти жиҳатидан узвий боғланганлигини ҳис қилиш қийин эмас. Энг муҳими, баркамол авлодни йилларнинг аталлишига мувофиқ тарбиялашда ёшларимизга нафақат билим бериш, балки уларни ижтимоий ҳаётнинг турли жаҳазларига — маданият, санъат, жисмоний тарбия ва спорт, фан ва бошқа соҳаларга қизиқтириш муҳим аҳамият касб этади. Демак, ислохотлар доирасида қабул қилинаётган қонун ҳужжатлари инсон манфаатларига

тиришда, жамиятимизда эзгу инсоний фазилатларни кенг қарор топтиришда, тобора кучайиб бораётган, бизнинг миллий табиатимиз, урф-одатларимизга мутлақо эга бўлган ҳар қандай зарарли таъсирлар, бузғунчи ғояларга қарши туришда, азалий қадриятларимизни асраб-авайлашда оилани мустақкам таянч деб биламиз».

Ўзбекистонда оиланинг жамият ҳаётидаги ўрни ва аҳамиятини оширишга бўлган эътибор йилдан-йилга куч-

айиб бораётганлигини кўриш мумкин. Оила институтининг мавқеини мустақамлаш масаласига бир неча йўналишда эътибор қаратилаётгани маълум. Хусусан, давлат ва нодавлат ташкилотлари оилани мустақамлаш, уни баркамол авлодни вояга етказишнинг таянч марказига айлантиришга эътибор қаратиб келмоқдалар. Ўзбекистон хотин-қизлар кўмитаси, «Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси, «Маҳалла» хайрия жамғармаси, «Соғлом авлод учун» халқаро хайрия жамғармаси томонидан олиб борилаётган

тарғибот-ташвиқот ишлари кўлами ҳам жуда кенг. Бундан ташқари, Ўзбек хонадонларида миллий-маънавий урф-одатларни фарзандлар тарбиясида қўллаш масаласи «Оила» илмий-амалий маркази, қўлаб илмий-тадқиқот институти томонидан ўрганилмоқда. Оиланинг ҳуқуқий асосларини янада мустақамлаш вазифаси эса тегишли вазирилик ва идоралар томонидан бажарилмоқда.

Умида
ШОРАҲМЕТОВА,
Баҳромжон
ТОПИЛДЖЕВ,
ТДЮИ ўқитувчилари

ЎҚИТУВЧИНИНГ «ИБРАТИ»

Қўл телефонларидан қандай ва қерда фойдаланиш кераклиги, унинг ижобий ва салбий жиҳатлари ҳақида матбуотда кўп ва хўп ёзилди, ёзилмоқда. Бу ташаббус ўқувчи-ёшлар дарс пайтида фойдаланиши мумкин эмас. Дарс пайтида, жамоат жойларида қўл телефондан фойдаланиш маданияти тўғрисида

борлигидан хабаринг йўқми?

— Бор. Лекин мен ўқитувчимиз каби дарс пайтида гаплашмаяман-ку.

— Нима, ўқитувчинг дарс пайтида телефондан фойдаланадими?

— Ҳа-да, эндигина янги мавзун бошлаган-

ларида қўл телефонлари жиринглаб қолади. Биз ўн-ўн беш минут пойлаб қоламиз. Вақт бой берилгач, мавзун чада-чула тушунамиз, чиқишга қўнғироқ чалинган, ўқитувчи мавзун ўра-нишни ўзимизга қўлайди.

Уйланиб қолдим: ўқитувчилар орасида уч-рар турадиган бундай ҳолатлардан кейин ўқув-чи қўл телефоннинг зарари ҳақидаги насихатлар таъсир этармикан? Устознинг ҳозирда биз муқаддас деб атаётган дарсга — Бу тарзда ҳиёнат қилишга ҳаққи борми?

Маъсадбек ФАЙЗ

Luqma

Bugunning gapi

минг йиллик китоблар дунёсидан бегонаемиз.

Телевизор олдидан соатлаб ўтказадиган вақтимиздан озгинасини китоб ўқишга ажратолмаймиз. Сабаби, китобдан олинадиган завқни ҳис қилолмаймиз.

Ўқимаппимиз, демакки, умримизга, қимматли лаҳзаларимизга, келажғимизга, олган таълимимизга ҳиёнат қилаппимиз. Ўзимиз билан ўзимиз бўлиб қолсак, авлодларга қандай ёрдам бера оламиз? Холбуки, китоб ўқиш ҳаётимизнинг бош ғояси, энг биринчи вазифаси бўлмоғи лозим.

Шахноза МУҲАММАДИЕВА,
ЎЗДЖТУ талабаси

Siz nima deysiz?

Бекатда автобус қута-этиб, беихти-ёр икки аёл-

нинг суҳбатини эшитиб қолдим: «Биласизми, қизим бу йил ҳам шартнома асосида ўқишга кирса, уни узатиб юбораман. Ўқиб дунё олиб берадими менга? Ўғил бола бўлганида ҳам майли эди, амаллаб ўқитган бўлардим», деса, иккинчиси: «Нимасини айтасиз, қиз болани пулга ўқитганингиз билан, ҳали ишлайдими йўқми? Қолаверса, у «бировнинг ҳасми», сизга не фойда» деб суҳбатдошининг гапларини маъқуллади. Уларни тинглай туриб, галати бўлиб кетдим. Наҳотки ўз она қизини ўзидан шунчалик узоқлаштира...

«ҚИЗИМНИ ЎҚИТМАЙМАН...»

Қиз бола — уйнинг фариштаси, бўлғуси бека ва она. Лекин айримлар унинг ўқишга иккинчи даражали юмуш сифатида қарайдилар. Айниқса, у шартнома асосида ўқишга кириб қолса, юқоридagi «муаммо» юзага келади. Аммо ўйлаб кўриб, ўша қиз эртага жамиятдан ўз ўрнини топа оладими, фарзандларини қандай тарбия қилади?

Тарихдан яхши маълумки, оқила аёлларимиз ўз зук-коликлари билан умр йўлдошлари ёнида туриб муш-қул ишларини енгилаштираган. Буюк Амир Темур ҳам давлат бошқарувида Библионимнинг маслаҳатларидан фойдаланганлиги тарихдан маълум.

Зеро, билим инсонга ички қувват, ўзига ишонч ба-ғишлайди.

Тенгдошларим орасида оддий муаммоларини ҳам ўзи еча олмай ҳамиша ота-онаси мададига кўз тикади-ганлар ҳам бор. Уларни кузата туриб, баъзан ҳайрон қолам. Уларнинг ҳаётда аниқ мақсадлари йўқ, фақат қимматидир йўриги остида умр кеңибди юришга ўрган-ганлар. Ахир, бу фожиа-ку! Агар аёлларнинг ўқишлари жоиз деб топилмаганида, уларга фикрлаш неъматини ҳам берилмаган бўларди.

Мархабо САИДОВА,
Тошкент молия институти талабаси

Саҳифани Шарифа МАДРАХИМОВА тайёрлади.

ЎТАЁТГАН УМР ҚАДРИ

Биз ёшларнинг китоб ўқимасли-гимиз маънавий фожиа. Бу янги-ликларни идрок қила олмасли-гимиз, ихдорлик қобилиятимиз па-сайишига олиб келади. Аксарият ёшлар «Нима учун китоб ўқимай-сан», дея савол берилганда, «Вақ-тим йўқ» дея жавоб қайтаради.

Албатта, китоб ўқийдиганларнинг ҳам ташвиши кўп, улар вақтни оқилона тақсимлайди, холос.

Ўзини қадрлаганлар бугун китоб-дан узоқ эмас, улар фикр юртаяти-ти, кўп нарсани тушуниб етаяпти. Хоҳ уйда, хоҳ автобусда бўлсин ки-тобни доимий ҳамроҳига айланти-риб олганлар кўп. «Илгари газета

ёки китоб ўқийтган кишиларга дуч келсам, ичимда кучли ҳавас уйго-нар, уятдан юзларим қизариб кетар эди. Китоб ўқувчиларнинг биз жо-хилардан алоҳида бир дунёда яшаш-ларини билардим. Уларнинг бу усту-нликларига ҳасад қилардим. Ҳеч на-рсани билмаслигим эсимга тушса, ўзимни жуда нотавон ҳис қилиб э-зилардим», дея тан олган эди хориж-лик адиблардан бири.

Инсониятни ҳайвонотдан ажратиб турувчи, улар ўртасидаги чегарани белгилаб берувчи мезонни ёдимиз-дан чиқариб қўймадикми? Ҳатто, ба-ъзида ўз руҳий оламимизга, ўзлиги-мизга қайтишимиз имконсиздек кўринаётганга ўхшайди. Чунки неча

МУЛЗАМ БЎЛГАН ОНА

«Камолот» ёшлар ижтимо-ий ҳаракати томонидан ўтқа-зилган матбуот анжуманида «оммавий маданият» мавзуси-да гапирилиб, мавзу доираси-да бир-иккита мисол келтирил-ди. Баъзи ёшларимизнинг би-лим савиясини эшитиб, рос-ти хафа бўлдим... Ҳаракат то-монидан 14 февраль арафаси-да мактаб, кол-леж ўқувчиларига «14 февраль қан-дай кун эканлиги»-ни биласизми?», деган сўро-вона тарқатилди. Афсуски, 60 фоиздан ортиқ иштирокчи «севишганлар кун» деб жавоб берибди. Ёшларимизнинг ак-сарияти ушбу кўтлуг санада дунё тан олган улуг бобоқо-нимиз, шох ва шоир Заҳрид-дин Муҳаммад Бобур таваллуд то-пганини билмаслиги фожиа эмасми?

Ўқиб, изланиб ёшликка хос куч-қувватдан фойдаланиб, маълум бир муваффақиятлар-га эришиш ўрнига вақтини тунги клубларда ўтказётган йигит-қизларга ачинасан киши. Ярим-яланғоч кийиниб, турли алкоғолли ичимликларни ичи-б, ўзлари ҳам тушунмайдиган ажойиб-ча кўйга рақсга ту-шиш қанчон кириб келди ҳаёти-мизга? Азалдан ўзбек йигит-қизлари тунги клубларга бо-риш у ёқда турсин, шомдан сўнг остона ҳатлаб кўчага чи-маган. Қизлар ойдек руҳсори-

Ajabo

ни бегоналар тугул ўз яқинла-рига кўрсатишга уялишган. Ҳозир бозорларни орасан-гиз, қоматта мос очиқ-сочиқ европача кийимлар. Атрофи-мизда эса шу каби либослар-ни харид қилаётган, ўзига эп кўриб кийиб олган ёшларга кўзингиз тушади.

Кийим-кечак дўкониде ёши элликларга бор-ган аёл қизи би-лан қўйлаб ола-ётган экан. Она қизи танлаган қўйлақларни ёқтирмади, унинг калта ва энгисиз кийим кийишига қарши эканини айтган эди, балога қолди. Шаддодинга қиз қўчликчилигини олдиде онасини жеркиб, сийлаб ташлади ва сотувчи йигитга калта, энг-сиз, ҳарир қўйлакни узатиб:

— Онам айтивадирлар, мен шуни оламан, ўраб бе-ринг, — деди қатъий. Она жуда мулзам бўлди...

Халқда «Чакалоқлар ҳамма ерда бир хил йиғилди, улғай-ганлариде уларда хилма-хил одатлар ҳрсил бўлади. Бу таъ-лим ва тарбиянинг натоҳаси» деган нақл бор. Демак, гўдак-нинг қандай инсон бўлиб во-яга етиши у оладиган таълим-тарбияга боғлиқ экан. Чирой-ли хулқ эгаси бўлиб улғайиш ҳам саодатдир.

Гўзал МАЛИКОВА,
ЎЗДЖТУ талабаси

ВИЖДОН ПУЛГА СОТИЛСА...

Кўнглим хижил бўлди. Бозордаги назорат тарозисида олмани тортиб кўрганимда, бояги гап ёлгон эмаслигини билдим. Ҳақиқатдан ҳам олма ярим кило кам чикди. Олмафурӯшнинг олдиға қайтиб бориб, олган маҳ-сулотим кам эканли-гини айтдим. Шунда у «Мени тарозидан уриб қолган девапсизми, сизға роппа-роса беш кило олма тортиб берган-ман», деб туриб олди. Ҳатто гапларимни эшитиш-ни ҳам истамай, бурилиб кетди.

Унга ҳе қандай жавоб қайтаролмай изимға қай-тдим. Негадир йиғлагим келди. Олмани кам тор-тиб бергани учун эмас, бировнинг ҳақидан кўркмай яшаётган бундай қимсалар билан бир ҳаводан нафас олиб яшаётганим учун.

Моҳира ТОШМУРОДОВА,
Ўздор молия-иқтисодиёт касб-хуна-р коллежи ўқувчиси

МАЪНАВИЙ ДУНЁНГ БОЙСИ

«Агар бор эса поклик нияти,
Анга ёр ўлур поклар ҳиммати».

(Алишер Навоий)

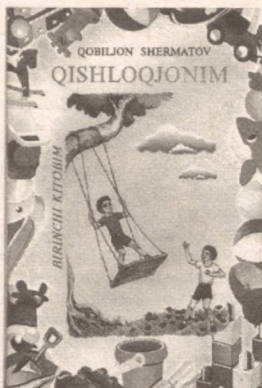
Болалар доимо қизиқарли ва ўқишли ба-дий асарларни топиб, мутлоқа қилишга ин-тиладилар. Амрбобод қишлоғидаги 33-умум-таълим мактабининг энг аълочи ўқувчилари-дан саккиз нафари йил бўйи болалар учун мўлжалланган қисса ва ҳикоялардан на-муналар, шеърлар, тенгдошлари ҳаёти акс этган мақолалар билан танишиб бориш имкониятига эга бўлдилар. «Толибу илмга бир дирахм эҳсон қилиш, Уҳуд тоғидек Аҳмар тиллосини (олтиннинг энг сифатлиги) садақа қилишдан афзалдир» ҳадисига амал қилу-вичи табдиркор Раҳматулла Орипов уларни ўз ҳисобидан 8 дона «Гулхан» жўрналига 2012 йил учун обуна қилиб берди.

Саховатингизга балли, ҳамқишлоқ!

Турсунали ЮСУПОВ,
Риштон туманидаги 33-умумтаълим мактабининг тарих фахрия аълочиси

Savob

ЁШЛИКНИНГ ЖАРАНГДОР ОВОЗИ

Ёшликнинг овози бўлакча: юрак-юракдан чиққани учун ҳам тўппа-тўғри юракка бориб етади. Самимийлик, ростлик ва беғуборлик оҳангидаги ёшлик илҳомлари шу тарзда минглаб қалбларда акс-садо беради. Ёшлар ижодининг сиру сеҳри ҳам ана шунда бўлса, эҳтимол. Бугунги ёшлар овози истиқлолнинг шуқуҳли наволарига ҳамоҳанг: баланд, ўқтам, жарангдор. Адабиётимизга умидли қадамлар билан кириб келаётган ёш истеъдод эгалари ҳуррият қўшиғига жўровоз ҳолда ўз кўнгли кечинмалари, юртга, ота-онага муҳаббатини бадиий тилда изҳор этаётир. Уларга яратилаётган имконият, шарт-шароитларга ҳавас қилгулик.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида бўлиб ўтган ёш ижодкорларнинг илк китоблари тақдими яна бир гуруҳ иқтидорли қаламкашларни кашф этди.

Президентимизнинг 2010 йил 26 февралдаги «Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ҳузурида «Ижод» фондини тузиш тўғрисида»ги қароридан юрти-

мизнинг турли ҳудудларида яшаётган ёш иқтидор эгаларини аниқлаш, улар ижодини рўёбга чиқариш ҳамда ёш истеъдод соҳибларини моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаш асосий вазифалардан бири сифатида белгиланган, шунингдек, ёш қаламкашларнинг илк китобларини чоп этиш бўйича ҳам аниқ кўрсатмалар берилган эди.

Ушбу қарор ижроси юзасидан уюшма томонидан «Биринчи китобим» лойиҳаси ишлаб чиқилиб, шу асосда 2010 йили 5 нафар ёш ижодкорнинг илк тўпламлари нашр этилди. Ўтган 2011 йили ёш истеъдодларнинг назм, наср, адабий танқидчилик ва болалар адабиёти йўналишларидаги 170 га яқин қўлёзмалари қабул қилинди. Ушбу қўлёзмалар «Дўрмон» ижод уйида ўтказилган республика ижодкор ёшларининг турли йўналишдаги семинарларида сараланиб, устоз-шоғирдлик анъанасида қиёмага етказилди. Уюшма ижодий кенгашлари тавсиясига кўра, шулардан 11 та қўлёзма «Адиб» нашриётида

катта нусхада чоп этилди.

Меҳриноз Аббосова («Мен ёшликман»), Дилрабо Норкулова («Қуёшга яқин маскан»), Нуржон Авазова («Ҳайрат»), Ориф Толиб («Учрашув»), Сарвиноз Мусатдинова («Карвон йўллари»)нинг шеърий, Муассар Тиловова («Бургутлар»), Гулноз Мамарасуллова («Кутайтган аёл»)нинг ҳикоялар, Муҳайё Йўлдошева («Янгиланиш мангулиги»)нинг адабий-танқидий мақолалар, Меҳрибонгул Тожимуратова («Болаликнинг бир кунин»), Азиза Қудратова («Олтин тариқ») ва Қобилжон Шерматов («Қишлоқжоним»)нинг болалар учун ҳикоя, эртақ ва шеърлар тўпламлари шулар жумласидандир.

Бундан ташқари, уюшманинг Ёшлар билан ишлаш бўлими томонидан мамлакатимиз мустақиллигининг 20 йиллигига бағишлаб ёшлар ижод намуналаридан иборат «Жозиб» (пьеса ва киносценарийлар) ва «Кафтдаги нихол» тўпламлари тайёрланиб, нашр этилди.

Тақдиротда сўз олган таълиқли шоир, ёзувчи ва адаби-

Qutlug' ostona

ётшунос олимлар бугунги кунда мамлакатимизда ёшларга қаратилаётган юксак эътибор, жумладан, ёш иқтидор эгаларининг ижодий салоҳиятини рўёбга чиқариш борасидаги ишлар, ижод ва сўз масъулияти ҳақида гапирди. Мазкур тақдирот ўзига хос адабиёт байрамига айланганини таъкидлади.

Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири Эркин Воҳидов ўз дил сўзларини шундай изҳор этди: «Бир вақтнинг ўзида шунча китобнинг чоп этилиши, чиндан ҳам, катта ҳодиса. Ўзингизга бизнинг кўзимиз билан бир боқинг-а, қандай бахтли авлодсиз. Мен сизнинг ёзганларингизни ўқиб, озодлик, эрк билан суҳбатлашгандек бўлдим». Адабиётшунос Иброҳим Ғафуров аини дам ёшлар адабиётининг улкан хирмони йиғилиб турганини айтиб, бунга фарзандлар адабиёти дея баҳо берди.

Тақдирот давомида сўзга чиққан устоз ижодкорлар ёшлар тўпламлари ҳақидаги илқ фикрларини айтиш билан бирга, ютуқ ва камчиликларини таҳлил қилиб берди. Биринчи китоб масъулияти, истеъдодни асраш, мутолаа маданияти, жаҳон адабиётини етарлича бохабарлик ҳақида тўхталиб, адабиёт дунёсига кириб келаётган ёшларга керакли тавсия, тақлиф-мулоҳазаларини билдирди.

Ёш ижодкорлар бундай эътибор учун миннатдорлик билдириб, бу ишонч зиммаларига катта масъулият юклашни таъкидлади. Уларнинг ҳар бир сўз ҳароратини хис қилиб, жаранглатиб шеър ўқиши кейинги дадил қадамларига умид уйғотди.

Мазкур китоблар республикамиздаги барча мактаб, коллеж ва лицейлар, олий таълим муассасалари ҳамда ахборот-ресурс марказларига бепул етказиб берилади.

Бехзод ФАЗЛИДДИН

МАКТАБДА ЖУРМОЗОР

«Табиат ижодкорлики ва бунёдкорлики ҳў кўради. Қажраб ётган далаю дашт ёки ташландик майдон инсон саъй-ҳаракати билан боғу бўстонга айланиши ва бундан элга қанчалар маънафат келиши мумкин», деб фикрлайди Низомий номдаги Тошкент давлат педагогика университети «География ва уни ўқитиш методикаси» кафедраси ўқитувчиси Мирмуҳаммад Нурматов.

Ана шу фикр қўлдан бери тинчлик бермагани учун домла Халқ таълими вазирлиги тасарруфидаси Республика мусика ва санъатга ихтисослаштирилган мактаб-интернати раҳбарларига ўз тақлифлари билдирди. Эзгу ният таълим даргоҳи раҳбарлари томонидангина эмас, балки ўқитувчилар ва ўқувчилар томонидан ҳам қўллаб-қувватланди.

Аслида бу ташаббуснинг бош-

ланишига мактаб-интернат педагогика кенгаши йиғилишида асос солинган эди. Ўшанда қимдир география, кимё, физика фани ўқитувчиларига тегишли майдончалар бўлиб берилиши зарур, деган эди. Йиғилишдан сўнг домла мактаб ҳовлисига чиқиб, атрофга яхшилаб разм солди. Бинолар оралиғида анчагина бўш ётган майдонлар бор экан. Тузук-курुक экин ҳам экилмаган. Мирмуҳаммад ақанинг тахминича, бу ерда 30-35 сотих ер бўлиб, бемаъл 200 туп хурмо дарахтини экиш мумкин.

Шу тариқа мактаб-интернатнинг қаровисиз қолган ерига хурмо дарахти кўчатлари қадалди. Келиб чиқиси Арабистон ярим

орилига бориб тақалладиган бу дарахт Тошкент шароитида ҳам мўл-кўл ҳосил беради. Ортиқча меҳнат ҳам сарфланмайди. Эрта баҳорда тагини юмшатиш кифоя, табиий намгарчилик етарли. Хур-

Yaxshidan bog' qoladi

мо мевасини бир марта қор ёққан, йиғиб олинса, қиёмага етиб пишар экан.

Ўтган йили хурмозордан 6 минг тоннага яқин мева йиғиб олинди. Таълим даргоҳида ишлаётган ўқитувчиларнинг барчаси бундан баҳраманд бўлиб, асосий қисми турли вилоятлардан келиб, бу ерда таълим олаётган ўқувчи-

ларга витаминга бой мева сифатида тортиқ этилмоқда.

«География ва уни ўқитиш методикаси» кафедрасининг мактаб-интернатда филиали очилиши таълим соҳасидаги ҳамкорлиқни яхшилашга эмас, балки ўқитувчилар ўртасида маънавий-руҳий муносабатларнинг ривожланишига ҳам замин яратди.

Мирмуҳаммад Нурматов янги — 2012 йилни эзгу ниятлар билан қарши олди. Ҳозир қиш фасли бўлишига қарамаздан, у киши хурмозор ёнида бодомзор бунёд этиш ҳаракатига киришган. Хурмо экилган жойда бодом ҳам кўкаради. Ер етарли. Ноёб дарахт кўчатини топиш эса музимо эмас. Ҳадемай фаслар келинчаги —

баҳор эшик қоқди. Мирмуҳаммад Нурматов қўлига белкуррак олиб, барча ҳамкасбларини эзгуликка чорлайди.

Х.КУЗМЕТОВА

ГЕПАТИТ МИЯНИ ЗАРАРЛАЙДИ

С гепатитини кўзгатувчи вирус бош мия хужайраларини жарахатлаши мумкин, деб ёзди "Медикал Экспресс" (Medical Xpress). Буюк Британиянинг Бирменгем университети ходими Никола Флетчер раҳбарлигидаги мутахассислар гуруҳи томонидан ўтказилган тадқиқот натижасида мазкур далил ўз таъдидини топди.

Изланиш давомида Флетчер ва унинг ҳамкасблари гепатит туфайли вафот этган беморлар бош миёси ва жигар тўқималари намуналарини ўрганиб, 10та ҳолатдан тўрттасида шу инфекцияни келтириб чиқарадиган вируснинг ирсий белгисини аниқлашди. Вирус геноми қисмлари бош мия томирлари деворининг ички қисмидан топилган. Флетчер бу хужайралар қон айлانувчи томир ҳамда марказий асаб тизими ўртасида жисмоний "тўсиқ" вазифасини ўтовчи асосий элемент эканлигини таъкидлади.

Ушбу тўсиқ асаб тўқимасини қонда айланувчи микроорганизмлар, захарли моддалар ва бошқа ёт зарралардан ҳимоя қилади. Тадқиқот муаллифлари фикрига кўра, бош мия хужайраларининг С гепатити вируси билан зарарланиши марказий асаб тизимига хос касалликлар, хусусан, мадорсизлик ва чарқоннинг келиб чиқишига сабаб бўлар экан.

Шу тариқа, Флетчер раҳбарлигидаги гуруҳ илк маротаба С гепатити вируси фақат жигар хужайраларига шикаст етказибгина қолмасдан, организмнинг бошқа тўқималарига ҳам салбий таъсир кўрсатишини исботлади.

"СОМОН ЙЎЛИ"ДАГИ ТУЙНУКЛАР УЧУН

Швецияда астрономия, математика, шунингдек, биология, ер ҳақидаги фанлар ҳамда полиартритни даволаш усулларида оид тадқиқотлар соҳасидаги кашфиётлар учун таъсис этилган Крафорд мукофоти совриндорлари номлари эълон қилинди. 2012 йилда мукофот астрономлар ва математикларга топширилди. Мукофотнинг пул эквиваленти 4 миллион швед кронасини (400 минг евро атрофида) ташкил этди.

Астрономия йўналишидаги мукофотларга Рейнхард Генцел (Reinhard Genzel) ва Андреа Гез (Andrea Ghez) лойиқ кўрилди. Мукофот бу олимларга самоддаги "Сомон йўли" марказида улкан катталиққа эга қора туйнук борлигини аниқлашгани учун берилди. Хар иккала астроном Галактика маркази атрофида айланган юлдузларни кузатиб, бир-биридан беҳабар равишда ягона ҳулосага келишган экан.

Математика соҳасидаги мукофотга Жану Боргеин (Jean Bourgain) ва Теренс Тао (Terence Tao) «сонлар назариясидан тортиб, чизиксиз тўқинларгача бўлган фаннинг турли соҳалари»да эришган муваффақиятлари учун муносиб кўрилди. Боргеин ва Тао тадқиқотларининг асосий қисми математик таҳлилга оид эди.

Эслаб ўтамиз, Крафорд мукофоти 1980 йилда шведиялик табдиркор Холгер Крафорд ва унинг рафиқаси томонидан таъсис этилган. Мукофотларни топшириш ҳақидаги қарорни Швеция қироллиги фанлар академияси қабул қилади. Полиартритни ўрганиш соҳасидаги тадқиқотлар мукофот доирасидаги йўналишлар қаторидан жой олганига Крафорд ҳаётининг сўнгги йилларида шу касаллик билан оғиргани сабабидир.

МЕНИНГИТГА ҚАРШИ ВАКЦИНА

Турли ёш гуруҳлари вакиллари иштирокида Лондонда ўтказилган тажриба янги дори препаратининг самарали ҳамда безарар эканлигини кўрсатди. Тиббёт соҳасидаги янгилар тўғрисида ИТАР-ТАСС агентлиги хабар берди.

Европанинг «Новартис» фармацевтик корпорацияси томонидан ишлаб чиқилган «4СMenВ» номли вакцина таъсири 1,5 миллиондан ортиқ ўсмирда синаб кўрилди. Кўнгилларнинг 90 фоизда дорининг биринчи дозасидан калсалликка қарши иммунитет шаклланиши маълум бўлди.

— Тадқиқотимиз натижасида аниқландики, соғлом ўсмирларга юборилган иккита 4СMenВ вакцинаси менингококк инфекциясидан етарли даражада ҳимояланиш имконияти-

— деди Менингитни бартараф этиш бўйича Буюк Британия миллий ассоциацияси (Meningitis UK) қошидаги илмий гуруҳ раҳбари, шифокор Мирон Христулидес. — Бирок вакцина таъсири қанча муддат давом этади, қайси штаммлардан ҳимоя қилади каби саволларга ҳозирча жавоб топилмаган.

Meningitis UK асосчиси Стив Дайманнинг фикрича, агар вакцина амалиётга жорий қилинса, у минглаб одамлар ҳаётини сақлаб қолиши мумкин. Янги препарат акин бир неча ой ичида лицензияга эга бўлиши кутилмоқда.

Менингит бош ва орқа мия пўстлоқларининг яллиғланиши туфайли ривожланади. В менингити билан касалланиш одатда ҳаёт учун хавфли оқибатларга олиб келади.

«ЭППЛ»ДАН ЭЛЕКТРОН ДАРСЛИКЛАР

Apple компанияси Америка мактаблари учун ўзига хос қулайлик яратиш арафасида эканлигини маълум қилди. «Компьюлента» хабарига кўра, яқин вақт ичида компания iPad планшет компьютерлари билан ишлашга мўлжалланган электрон дарсликлар ишлаб чиқишни бошлайди.

ZD Net порталида ёзилишича, лойиҳанинг номи «Блисс» (Bliss) бўлиб, у ноширларга интерактив дарсликлари яратиш имкониятини беради. Apple аввал ҳам таълим соҳасида муҳим аҳамият касб этган. Янги электрон дарсликлар орқали у сўнгги вақтларда ўзига нисбатан бир мунча сузайган эътиборни қайтариш ниятида бўлса ҳам ажаб эмас, деб ёзилган манбада.

Шуни ҳам ҳисобга олиш керакки, бу каби дарсликларга нисбатан истеъмолчиларнинг талаби катта. Масалан, Amazon компанияси томонидан тақдим этилган йирик форматли Kindle DX бук-ридер (инглизча book reader — «китоб ўқувчи мослама»)лари кўплаб америкалик талабаларнинг меҳрини қозонган эди.

Таҳлилчилар, агар Apple мактаб ва университет дарсликлари планшетларга жойлаштириш имконини топса, бук-ридерлар бозорида компаниянинг нуфузи ортишини башорат қилишмоқда.

ФАЗОДАГИ ДАЙДИ САЙЁРАЛАР

Буюк Британия ва Франция астрономлари томонидан дайди сайёралар ҳосил бўлишининг сабаблари аниқланди. Олимларнинг шу мавзуга бағишланган мақоласи Monthly Notices of the Royal Astronomical Society («Қироллик астрономияси жамиятининг ойлик хабарлари») нашрида чоп этилди.

2011 йилнинг май ойида «Nature» нашрида дайди самовий жисмлар — маълум ёритиш атрофида айланмайдиган экзосайёралар микдори келтирилган мақола чоп этилган эди. Объектларни рўйхатга олишда гравитацион микролинзалаштириш ҳолати — кўриб турган юлдузлар ҳусусиятларининг жисм гравитацион майдонини таъсирида ўзгариши усулидан фойдаланилган.

Ушадат статистик таҳлилни қўллаган ҳолда олимлар Галактикадаги бу каби сайёралар сони юлдузлар сонидан икки баробар кўп бўлиши мумкин, деган тахминни илгари суришган эди. «Дайдилар» пайдо бўлишининг асосий сабаби сифатида олимлар ёритишлар атрофидаги нобарқарор орбиталарни тилга олишган. Янги тадқиқот доирасида астрофизиклар мазкур илмий фаразани текширишга муваффақ бўлишди.

Компьютер лойиҳалаштириш ёрдамида улар бу каби сайёраларнинг вужудга келиши яна бошқа омиллар билан ҳам боғлиқ эканлигини аниқлашди. Масалан, марказдаги юлдуз сайёралар билан галактик ирмоқни тарқ этса ёки қалин молекуляр водород булутига тўқнашса, у қизил гигантга айланиши ва атрофдаги сайёралар тизимини тарқ этиши мумкин.

Иккинчи даражали сабаблар орасида юлдуз тизимларининг гуҳ бўлиб, ўзаро таъсирга киришиши ҳам бор. Шуниси эътиборлики, баъзи олимлар томонидан дайди газли гигантлар юлдузлар ҳосил бўлишидан кейинги қолдиқлар дея эътироф этилган.

Висола ҚАРШИБОВА таъйёрлади.

Годдард номидаги самовий тадқиқотлар институти (Нью-Йорк) маълумотларига кўра, ўтган 2011 йил 1880 йилдан буён олиб борилаётган метеорологик кузатувлар тарихидаги энг иссиқ ўнтаклик ичига кирган.

Япониянинг «Фукусима-1» атом электр станциясининг биринчи ва иккинчи блокларида таркибиде юқори даражадаги радиоактив цезий бўлган минг тоннадан ошиқ сув тўпланганлиги аниқланди.

Техник сабаблар туфайли Афғонистон жанубида НАТО кучлари вертолётининг ҳалокатга учраши оқибатида 6 нафар АҚШ ҳарбийси вафот этган.

Қорли бўрон туфайли АҚШнинг шимоли-шарқий штати Вашингтонда жойлашган Сиэтл-Такома халқаро аэропорти вақтинча ўз ишини тўхтатган.

The Royal Pingdom ташкилоти томонидан ўтказилган глобал тадқиқот натижаларига кўра, 2011 йилда дунё миқёсида 2,1 миллиардга яқин интернет фойдаланувчилари рўйхатга олинган.

Туркия жануби-шарқиде жойлашган Хакяяри шаҳрида содир этилган кучли портлаш оқибатида 1 киши ҳаётдан кўз юмган, 27 нафарга яқин одам жароҳатланган.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази жамоаси Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази меҳнат фахрийси

ГРАБМАН

Ричард Викторевичнинг вафоти муносабати билан унинг оила аъзолари ва яқинларига ҳамдардлик билдиради.

Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети маъмурияти ва қасаба уюшма қўмитаси Ўзбек филологияси факультети «Тил назарияси ва амалиёти» кафедраси мудири, профессор Ҳамидулла Дадабоевга турмуш ўртоғи Инобат ая АБДУВАЛИ қизининг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Тошкент вилояти ўрта махсус, касб-ҳунар таълими бошқармаси жамоаси Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тизими меҳнат фахрийси

ГРАБМАН

Ричард Викторевичнинг вафоти муносабати билан унинг оила аъзоларига таъзия билдиради.

Dam olish sahifasi

ХАЁТ ГЎЗАЛ...

Хаётдан баҳра олиб яшаш саломатлик учун муҳим ўрин тутуши ва бунга эришиш учун ҳар бир инсон, аввало, ўзи ҳаракат қилиши лозимлиги хусусида олдинги чиқишларида баҳс юритган эдик. Мавзунимизни давом эттириб, осойишта турмуш кечириш тилсимларининг давомидан сўз очамиз.

Демак, «Ешингиздаги тафовутни енга олинг». Яъни, кўпинча биз

«Ешингиздаги қараб иш тутсанг бўлмас-миди?» деган танбехларни умримиз мобайнида кўп бора эшитамиз ва «Сенинг ёшингда бошқа нарсалар ҳақида ўйлаш керак» деган қарашлар таъсирида улғайамиз. Шу боис ҳам аксарият ҳолларда ҳаётни умумқабул қилган ўлчамлар асосида кўришга одатланганмиз. Ваҳоланки, ҳар кимнинг мустақил тушунчалари мавжуд. Ҳис-туйғуларимиз, сезиш қобилиятимиз, касбимиз, иш жойимиз, oilaviy шароитларимизни ўзгартиришни «маслаҳат» бераётганимиз, демак, бу хусусда ўйлаб кўрмоқ, хулоса чиқармоқ керак. Катта ўзгаришлардан қўчиманг. Бирор мақсадга эришиш учун ёшининг ҳеч қандай аҳамияти йўқ.

Кези келганда «Таваккал қилинг». Биз кўпинча бори-мизни ҳам йўқотиб қўйишдан қўрқиб, таваккалчилик

қилишдан воз кечамиз. Шунинг учун ҳам нимага таваккал қилаётганимизни яхши англашимиз муҳим. Олдимизга қўйилган мақсадга аниқ эришмоғимиз учун ички бир ишончимиз бўлмоғи муҳим ўрин тутди. Негаки таваккал қилишдан қўрқиб инсон ўзи сезмагани ҳолда орзу-ҳавасларидан мосуво бўлиши ёки муваффақиятларидан айрилиши мумкин. Ҳаётда ҳеч қачон хато қилмаган одамни кўрганмисиз?

Албатта, йўқ. Бирор муваффақиятга эришиш учун инқирозларга ҳам тайёр турмоғимиз керак.

Инсон ҳатто кетма-кет дуч келган омадсизликларидан сўнг ҳам хатоларини тушуниб, қайтадан мақсади сари интилишга куч топар экан, албатта, ҳақиқий ютуққа эриша олади. Шунинг учун хато қилишдан қўрқиб, бирор ишга қўл уришдан қўчиш яхши эмас.

Ҳаётдан завқ олиб яшаш, эришаётган ютуқларидан қувонч ҳиссини туйиш учун хато қилишингиз мумкинлигини ҳам тўғри англаг. Хатонинг хато эканини илғай олиш эса бир жиҳатдан тан-тилик бўлса, иккинчи томондан унинг тақдорланмаслиги учун ташланган қадамдир.

Г.КУРБОНОВА,
психолог

ТАРБИЯНИНГ ЗАМОНИ

ёки «Туркий гулистон ёхуд ахлоқ»нинг зарваракларида

... Зиёлилар даврасидамиз. Албатта, бундайн жамлиқдаги суҳбат «Бугунги ёшлар ва уларнинг олами» мавзусини четлаб ўтмайди. «... Яқинда Абдулла Авлонийнинг «Туркий гулистон ёхуд ахлоқ» асарини қайта ўқиб чиқдим. Кўзларимдан ёш чиқиб кетди. Бундай китоблар, албатта, ҳар бир хонадоннинг китоб жавонида бўлмоғи шарт ва уни қайта-қайта ҳижжалаб ўқиш керак, — деди опахонларимиздан бири асар мазмун-мундарижасини хотирасида қолганича тақрорлар экан.

— Тарбия ҳақиқатан ҳаёт-мамот масаласи эканини ёзувчи жуда содда тилда далиллар берганки, муаллифининг не димоқчи эканини уқа олган киши қаршидан чикиши мумкин бўлган жуда кўп муаммоларни бартараф эта олади...».

Биз ҳам яна ушбу дурдона асарини яна қўлга олдик ва ёғдумисол кўнгулларни нурга тўлдириб, амалларимизни зийнатланиб битиклар таъсирида олганларимизни сизга ҳам илтидир.

«Тарбия қилгувчилар табиб кабудурки, табиб ҳастанинг баданидаги касалига даво қилгани каби тарбияни боланинг вужудидаги жажл марказига «яхши хулқ» деган давони ичидан, «лоқик» деган давони устидан бериб, катта қилмақ лозимдур...». Биз одатда вужуди огринган жонни хаста, деб биламиз. Унинг касалига малҳам излаймиз. Лекин феълү атворимизда илдиз отаётган иллат-

лар энг катта дард эканини ҳар доим ҳам англайвермаймиз. Кимнингдир молига кўз олайтириб, ўғрилиқдек қоронғу кўчага бўйлаётган эҳтимол кўшимиз, таниш-билишимизнинг фарзандига кўрмагандек лоқайд ва эътиборсиз муносабатда бўламиз. Қўлга киритган «ўлжаси»нинг баҳосига қараб «катта», «кичик»ка ажратамиз. Лекин ўғрилиқ не бўлса ҳам ўз номи билан ўғрилиқ экани, бизнинг лоқайдлигимиз эса фожеанинг бошланиши бўлиши мумкинлигини «кўра» ол-

лар энг катта дард эканини ҳар доим ҳам англайвермаймиз. Кимнингдир молига кўз олайтириб, ўғрилиқдек қоронғу кўчага бўйлаётган эҳтимол кўшимиз, таниш-билишимизнинг фарзандига кўрмагандек лоқайд ва эътиборсиз муносабатда бўламиз. Қўлга киритган «ўлжаси»нинг баҳосига қараб «катта», «кичик»ка ажратамиз. Лекин ўғрилиқ не бўлса ҳам ўз номи билан ўғрилиқ экани, бизнинг лоқайдлигимиз эса фожеанинг бошланиши бўлиши мумкинлигини «кўра» ол-

лар энг катта дард эканини ҳар доим ҳам англайвермаймиз. Кимнингдир молига кўз олайтириб, ўғрилиқдек қоронғу кўчага бўйлаётган эҳтимол кўшимиз, таниш-билишимизнинг фарзандига кўрмагандек лоқайд ва эътиборсиз муносабатда бўламиз. Қўлга киритган «ўлжаси»нинг баҳосига қараб «катта», «кичик»ка ажратамиз. Лекин ўғрилиқ не бўлса ҳам ўз номи билан ўғрилиқ экани, бизнинг лоқайдлигимиз эса фожеанинг бошланиши бўлиши мумкинлигини «кўра» ол-

Yog'du

маймиз.

«Туркий гулистон ёхуд ахлоқ»дан олинган юқоридаги ибораларни ана шу нуктаи назардан талқин эта олсак, инсоннинг яхши хулқ эгаси бўлиши нечоғлиқ муҳим эканини теранроқ илғаб, унинг тарбиясига киришамиз. Чунки худди шифокор ва бемор бир бўлиб вужуд хасталигини даф этишга киришсагина, иллат таслим бўлгани каби ота-она, мураббий ҳаракати билан бола ёхуд ўспирин феълидаги қусурлар томир ёзмайин суғуриб ташланмоғи мумкин.

«Тарбияни қилмур қилур? Қайда қилинур? — деган савол келадур. Бу ана вазифасидур. Иккинчи мактаб ва мадраса тарбияси. Бу ота, муаллим, мударрис ва ҳукумат вазифасидур», деб жавоб берсак, бир киши деюрки, «қайси оналар айтурсиз, билимсиз боши

пахмоқ, қўли тўқмоқ оналарму? Ўзларида йўқ тарбияни қайдан олиб берурлар» дер». Асардан олинган бу парча беихтиёр кишини ўйга толдириб қўяди. Баъзида айрим оналарнинг «Бола катта қиламан деб ўзимни ўтга-чўққа урдим. Сочим супиргию, қўлим косов бўлди...» маъносидagi ноллишларини эшитиб қоламиз. Лекин фарзандига том маънода тарбия бера олувчи она бўла олмақ учун аёл хонадонига зиё олиб кира билмоғи, у маърифатли қалб соҳибаси сифатида ўғил-қизларининг гўзал адаб-ахлоқ эгаси бўлиб камол топиши, илм эгаллашлариға кўмаклаша олмоғи кераклигини ҳаётнинг ўзи тасдиқлаётир.

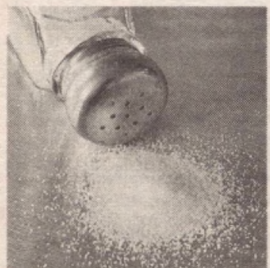
Бир оламиз «Келинимга ўқитувчи ёллаб инглиз тилини ўргаттирайман» деганларида, «Яхшигина тикувчи келинға тил ўрганмоқ неға зарур бўлиб қолди экан?», дея ҳайрон бўлдим. Билсам, у тўрт-беш ёшлар чамасидаги набирасининг шу тилини пухта ўраниб, ўзлаштиришиға замин яратаётган экан.

... Давралардаги суҳбатлар асарлар муҳокамасига айланса, қандай яхши. Турли гийбатлар, «деди-деди», «Фалончининг боласи фалон иш қилибди...» қабилдаги гурбатлар ўрнини ноҳўя ҳаракат фақат фалончиники эмас, жамиятнинг огрини эканини, уни биргалашиб даволлаш зарури-лигини ҳис қила бориш миллатнинг, мамлакатнинг ютуғидир. Дурдона асарлар мутлоасаи бўлиб муваффақиятларға элти-моқнинг энг яқин йўлидир.

Qizim, senga aytaman...

МУАММОНИНГ ЕЧИМИ — БИР ЧИМДИМ ТУЗДА

Халқ томонидан яратилиб тилдан-тилга кўчиб келаётган хикматларнинг барчаси ҳаёт билан чамбарчас боғлиқ. Шу боис ҳам кишини сергаклантиради, ўйга толдиради.

Этибор беринг-а: «Бир кун туз ичган жойингга кирк кун таъзим қил», «Тузини ичиб тузлиғига тулпурма», «Тузсиз ошим, дўстсиз бошим»... Тузнинг нечоғлиқ азиз неъмат эканлигини таърифловчи бу сингари нақлларни кўплаб келтириш мумкин. Айни пайтда тузсиз ҳеч бир таом ўз лаззатини топа олмаслигини назарда тутсақ, мақолларнинг мазмун-моҳиятини янада теранроқ англаймиз.

Қизим, бугун туз билан боғлиқ иборалар хикмати хусусида эмас, табиатнинг бу ноёб неъматни озодалик манбаи

ҳам экани хусусида сўз юритмоқчиман. Агар улардан ўринли фойдалансанг, рўзгорингда дуч келишинг мумкин бўлган айрим муаммоларни тез ва осон бартараф эта оласан.

Гилам ва суратли газла-маларни куюқ туз суюқлиги билан хўлланган губкада тозаласа-н маъқул.

Сайқалланган мебелларни иссиқ нарсалар таъсиридан сақламоқчи бўлсангиз, туз ва ўсимлиқ мойи аралашмаси тайёрлаб, мебелга пуркайсиз. Икки соатдан сўнг аралашма-ни юмшоқ латта билан арта-сиз.

Намақобда ювилган исма-лоқ тоза ва янги узилгандек бўлади.

Куйган кастрюлни асл ҳолига келтириш учун унга шўр сув солиб қўйинг. Бир кундан сўнг шу сувни қайра-тиб, идишингизни тозалашин-гиз мумкин. Саргайиб кетган ваннани ош тузи ёрдамида янги ҳолга келтириш мумкин.

Автомобиль ойналари тер-ламасин десангиз, доқага ўралган нам туз билан артинг.

КУАГУ — МИНГ ДАРАГА ДАВО

Ўқитувчи ўқувчидан дарсга кечикканининг сабабини сўради. У шундай жавоб берди: — Балиқ овига бормоқчи эдим, аммо отам рухсат бермади. — Шундай ақли отанг борлигидан хурсан-дман. Уйлайманки, у дарс қолдириш ёмонли-гини ўқитирган бўлса керак? — Йўқ. У чувалчанг иккимизга етмаслигини айтди.

Этибор берган бўлсангиз, серкўеиш дийримизда, мевалар одатда қилқолаб сотилади. Хорижий мамлакатларда ўрик, майизларни кичик халтачалар-да граммлаб харид қилишар экан, деганларида ҳайрон бўлганман. Лекин шундай бир мева тури борки, уни биз ҳам доналаб харид қиламиз.

Пештахталарда қишин-ёзин сап-сарик тусда товла-ниб, терилиб турувчи бу неъмат лимондир. Нафақат меваси, балки барги, пўстлогига нихоятда фой-дали саналган лимон форс тилида «тилла дарахт» деган маънони англатади. Илмий манбаларда келтирилишича, мевасининг таркибида орга-ник кислоталар, эфир мойи, флавоноидлар, қандлар, С, В₁, В₂, Р витаминлари, каро-

Мухбир таниқли жароҳ билан суҳбатлаш-моқда:

— Доктор, ҳозир Фарбда шундай ҳоллар бўляптики, жароҳлар пулли дед беҳуда опе-рациялар қилишмоқда. Бунга нима дейсиз? — Менинг усулим бошқача, — деди шифо-кор. — Мен пулга муҳтож бўлганимагина опе-рация қиламан.

А.ЖУМАКУЛИЕВ

«ТИЛЛА ДАРАХТ»НИНГ СИРИ

тин бор. Пўстида эса эфир мойи мавжуд.

Лимоннинг энг яхши тури сап-сарик ва йирик бўлгани-дир. Унинг ширини эса ўт(саффо) ажралишини тўхтата-ди, камқонлиқни даф қилади. Таом ҳазм бўлишини яхши-лайди. Меваси ва баргидан тайёрланган дамлама қон бо-симни кўтарилганда пасайти-рувчи дори си-фатида яхши таъ-сир этади. Меъда касаллиги, жигар хасталиги, ўт йўллари ва ўткир ва сурункали холецистит, бугин огрикларига эм бўлади. Шамоллаганда, дармонсиз-лиқда, юкумли касалликларда малҳам вазифасини ўтайди.

Юрак сиқилганда, яъни сте-нокардия хасталигида лимон шираси, асал, саримсоқлиёз аралашмасидан фойдаланиш мумкин. Бунинг учун 10 донна лимоннинг шираси сиқиб оли-надан унга 1 килограмм асал, 10 донна майдаланган сарим-

соқлиёз бўлақчалари қўши-либ, обдон аралаштирилади. Уй ҳароратида 7 кун сақланиб, тайёр бўлган аралашмадан тўрт чой қошиқдан кунига бир маҳал ичилади. Бу малҳамни музлатгичда сақлаш керак.

Иммун ҳимоялаш тизими бузилганда, руҳий ҳолатни тинчлантиришда ҳам лимон шарбати истеъмол қилинса, «тилла да-рахт» ўзи-нинг яна бир ажойиб мўъжизасини кўрсатади. Яъни нонуштадан олдин сув қўшилган ярим пиёла лимон шарбати ичиб олсангиз, кайфи-ятингиз яхшиланади.

Лимон кўпинча ангилигида чой билан ичилади. Мевасидан мурabbo, шарбат, мармелад тай-ёрланади. Қандолатчиликда ва атир-упа саноатида кенг қўлла-нилади.

Бўйи 2,5—4 метрча бўлган лимон дарахтининг майда оппоқ гуллари ҳам нихоятда хушбўй бўлиб дилингизни яйратади.

Ойбуви ОЧИЛОВА тайёрлади.

ЮНУСОБОДЛИК ЎҚУВЧИЛАР — ЧЕМПИОН

Умумтаълим мактаблари 5—7-синф ўқувчилари ўртасида "Умид ниҳоллари-2012" спорт мусобақасининг Тошкент шаҳар босқичи ниҳоясига етди. У мусобақанинг республика босқичи фаворитларидан бири бўлган пойтахтлик ёшларнинг терма жамоасини шакллантириш учун ташланган биринчи одимдир.

Юртимизда ёш авлодни соғлом камолга етказишда соғлом турмуш тарзини шакллантиришни аҳамияти беҳисоб, албатта. Болалар спортини ривожлантириш асосида уларнинг jismoniy тарбия ва спорт билан доимий тарзда шуғулланиши учун яратил-

ган шaroitdan ўқувчи-ёшларимиз ҳам унумли фойдаланмоқда.

Мамлакатимиз ёшлари орасида оммалашиб улгурган уч босқичли спорт ўйинларининг кенжаси — "Умид ниҳоллари" мусобақаларида кўплаб ёш иқтидорли ўғил-қизлар кашф этилмоқда. Бу

эса спортимиз келажаги учун катта аҳамиятга эга ҳодисадир.

5—7-синф ўқувчилари ўртасида ўтказилган "Умид ниҳоллари-2012" спорт мусобақасининг Тошкент шаҳри босқичида спортнинг 12 тури бўйича ташкиллаштирилган баҳсларда 1500 нафарга яқин ўқувчи қатнашди.

Унда Юнусобод тумани ўқувчилари баскетбол, стол тенниси, шахмат ва енгил атлетика мусобақаларида зафар қучиб, умумжамоа ҳисобида 1-ўринга лойиқ, деб топилди.

МУХБИРИМИЗ

ЯНГИ ЙИЛДА ЯНГИЛАНДИ

Бугун юртимизни қай гўшасига борманг, улкан қурилиш-ободонлаштириш ишлари устидан чиқасиз. Халқимиз яратиб, яшнатиш ишқи билан ёниб ашаётганига гувоҳ бўласиз. Замонавий кўринишдаги бино ва иншоотлар, таълим ва табибёт муассасалари, боғ ва хиёбонлар шаҳару қишлоқларимиз кўркамга кўрк қўшмоқда. Бу борада гап борганда, шубҳасиз, мамлакатимизда замонавий таълим муассасаларини қуриш, мавжудларини капитал ва жорий таъмирлаш борасида амалга оширилаётган сазй-ҳаракатларни айтиб ўтиш ўринлидир.

Айниқса, ёшларимизнинг jismoniy бақувват, маънан етук бўлиб улғайишлари учун яратилаётган шaroitlar таҳсинга сазовор. Мамлакатимиз Президентининг 2002 йил 24 октябрдаги "Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси фаолиятини такомиллаштириш чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармони ушбу ҳаракатларнинг асоси, десак янглишмаган бўламиз.

Наманган вилоятида ҳам фармон ижроси доирасида бир қатор ижобий ишлар амалга оширилди. 23-Болалар ва ўсмирлар спорт мактаби ҳам 2011 йил жамғарма ҳисобидан тўлиқ таъмирланиб, болажонлар ихти-

ёрига топширилди. Аниқроқ айтганда, Болалар спортини ривожлантириш жамғармасининг 1,5 миллиард сўмлик маблағлари ҳисобига замонавий кўриниш касб этган спорт мактаби асосан сув спортига қизиқувчи ёшлар учун хизмат кўрсатади.

— Ҳозирда мактабимизда сув спортининг 5 тури бўйича машғулот олиб борилмоқда, — деди спорт мактаби директори Равил Вишняков. — Сувга сакраш, сузиш, синхрон сузиш, слаломда эшак ашиш, сув полосо каби тўғрақларга 384 нафар ўқувчи жалб этилган. Уларнинг 162 нафари қиз болалардир. Ҳажми 25х33 метр,

25х12 метр, 12х6 метрлик 3та сузиш ҳавзаси атрофида 28х15 метрлик баскетбол, 40х20 метрлик қўл тўпи майдонлари ҳам бор. Шунингдек, оғир ва енгил атлетика билан шуғулланувчилар учун барпо этилган спорт заллари барча кераклик тренажёр анжомлари билан таъминланган. Албатта, яратилган шaroitlardan унумли фойдаланган ҳолда ўқувчиларимиз турли мусобақаларда қатнашиб, яхши натижаларга эришмоқда. Жумладан, 2011 йили бўлган Осиё чемпионатида 3 нафар қизимиз 1-ўринни эгаллади. Мамлакат биринчилигида 13 нафар ўқувчимиз фахрли 3-ўринга муносиб кўрилди. Шунингдек, бир қатор халқаро турнирларда ҳам 13 нафар қизимиз 2-, 13 нафар ўсмиримиз 3-ўринни олди. 2011 йил давомида спорт мактабимиз режасига кўра Фаргона ва Андижон вилояти спорт мактаблари билан ҳамкорликда бир қатор ўртоқлик мусобақалари ташкил этдик.

Бундан ташқари, мак-

табда ёшларни спортга кенг жалб этиш мақсадида турли тадбирлар ўтказиб борилади. Мисол учун машҳур спортчилар иштирокида ўтказилаётган мастер-класслар натижасида сув спортига қизиқувчи ўғил-қизлар сонини кўпайтмоқда. Эътиборлиси, ушбу спорт мактаби мамлакатимиз терма жамоасига номзодлар этиказиб берувчи асосий таълим муассасаларидан бири ҳисобланади. Хусусан, юртимиз шарафини ҳимоя қилиб келаётган Рамила Халикова, Адилна Зиннурова, Гўзал Ҳамидова, Руслана Нигматулина айнан шу мактаб тарбияланувчиларидир.

Спортимизнинг келажаги учун муносиб ҳиссаларини қўшишга аҳд қилган мактабнинг устоз ва мураббийлари янги йил аввалида янги режаларини, мақсадларини ўзлари учун дастуриламал қилиб белгилаб олишган. Уларнинг шогирдлари 2012 йилда бўлиб ўтадиган мусобақаларга жиддий тайёргарлик кўришмоқда.

Хайрулло
АБДУРАХМОНОВ,
"Ma'rifat"нинг
маҳсус мухбири

ГРАЙПЕЛЬ ЯНА ГОЛИБ

"Lotto-Belisol" жамоаси вакили, Германиялик спортчи Андре Грайпель Австралияда ўтказилаётган "Тур Даун Андер" кўп кунлик велопойгасининг учинчи босқичини муваффақиятли аяқлади, деб маълумот берилди мусобақа расмий сайтида.

Грайпель 134,5 километрлик масофани 3 соат 21 дақиқа 55 сонияда босиб ўтди. Маррага юзичини бўлиб белорус пойгачиси Евгений Гутарович (FDJ-BigMat), учинчи бўлиб норвегиялик Эдвальд Боассон Хаген (Sky) етиб келди.

Грайпель ушбу галабаси тўғрисида умумий ҳисобда ҳам етакчиликка эришди. У 2-ўринда турган шведариялик Мартин Коппердан 8 сонияга илгарилаб кетди.

Андре Грайпель "Тур Даун Андер" мусобақасининг иккинчи карра голибидир (2008, 2010). У 15 январда машҳур турнир олдидан ўтказилган "Даун Андер Классик" пойгасида ҳам голибликни қўлга киритган.

Кўпкунлик велопойга 22 январь кўни ниҳоясига етади.

"БАРСА" ҲУЖУМЧИЛАРИ
"ДАМ ОЛДИ"

Ўзининг қизгин палласига кириб улгурган Испания кубоги баҳсларининг чорак финал учрашувлари ўтказилди. Унинг марказий ўйини сифатида эътироф этилган "Реал" ва "Барселона" қарама-қаршичилигида яна каталонияликлар галаба қозонди.

Чорак финалнинг биринчи матчи Мадриддаги "Сантьяго Бернабеу" стадионида ўтказилди ва у 2:1 ҳисобида меҳмонлар фойдасига ҳал бўлди. Учрашувнинг 11-дақиқасида Криштиану Роналду ҳисобини очганиди, бироқ бу ҳисоб мадридликлар учун муваффақиятга эришиш уёқда турган, дурданга қайтган ҳолда ҳам қамқил қилди. Баҳсининг 49-дақиқасида каталонияликлар сардори, ҳимоячи Карлес Пуйоль ҳисобини тенглаштирган бўлса, 77-дақиқада яна бир ҳимоячи Эрик Абидаль "блеугранас"ларга галаба тақдим этгани голга муаллифлик қилди.

Чорак финал баҳсларининг бошқа учрашувларида қуйидаги натижалар қайд этилди: "Атлетика Бильбао" — "Мальорка" 2:0, "Эспаньол" — "Мирандес" 3:2, "Валенсия" — "Леванте" 4:1. Жавоб учрашуви 25-26 январь кўнлари ўтказилади.

500-ГАЛАБА

Машҳур америкалик теннисчи Серена Уильямс фаолияти давомидаги беш юзичини галабасини қўлга киритди. У ўзининг машҳур юбилей галабасига Австралия очик чемпионати (Australian Open) иккинчи тур доирасидаги матчида эришди.

Серена чехиялик рақибаси Барбора Загложова-Стрицовага қарши кечган учрашувда зафар қучди. Бир соатдан кўпроқ вақт давом этган ўйин 6:0, 6:4 ҳисобида аяқланди, деб хабар берилди турнир расмий сайтида.

Associated Press манбасида келтирилишича, Серена фаолияти давомида 104 марта мағлубиятга учраган. Австралия очик чемпионатидаги муваффақияти эса кетма-кет эришган 16-галабасидир. Машҳур турнирнинг учинчи турида америкалик теннисчи словакиялик Доминика Цибулкова ёки венгриялик Грета Арнга қарши кўрта тушади.

Ш.НАРЗУЛЛАЕВА тайёрлади.

Халқ таълими тизимидаги муассасалар, академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари, олий ўқув юртилари ҳамда илмий-тадқиқот институтлари раҳбарлари диққатига!

Ma'rifat
НАШРИЁТИ

➤ монографиялар;

➤ китоблар;

➤ брошюралар;

➤ буклетлар ва турли идора бланкларини сифатли ва арзон нархларда чоп этади.

Манзилимиз: Ҳамза тумани, Тараққиёт 2-бек кўча, 2-уй. Телефонлар: 299-05-66, 289-48-64 (факс).

10-dars

МАВЗУ: ПИЁДАНИНГ ФАРЗИНГА АЙЛАНИШИ

Мураббий:
Эсен АЛИ

Бир пиёдаси кўп бўлган томонда кичик бўлса-да устунлик бўлади. Шу кичик устунлик ҳам ўйинни галабага олиб келиши мумкин. Бунинг учун пиёда охириги горизонтал қаторгача бориб фарзинга айланиши лозим.

Пиёда доим олдинга қараб юради. Йўлида кўп қийинчилик ва тўсиқларга учрайди. Уларни енгиб, охириги горизонтал қаторгача борган пиёда фарзинга айланади. Оқлар учун охириги горизонтал қатор саккизинчи бўлади. Қоралар учун эса бу — биринчи. Пиёда фарзин бўлишни хоҳламаса, рух, от ёки филга айланиши ҳам мумкин.

Пиёда охириги горизонтал қаторга боргунча пиёдага шох ёрдамлашса пиёданинг фарзинга айланиши осонлашади. Баъзи пайтларда пиёда шохнинг ёрдами билан ҳам фарзинга айлана олмайд. Шохдан узоқда бўлган пиёда шохнинг ёрдамисиз ҳам фарзинга

айланиши мумкин. Бу ҳолатларни қуйидаги диаграммаларда кўриб чиқамиз.

Юриш оқлардан бўлганда ҳам, қоралардан бўлганда ҳам оқ пиёда фарзинга айланади (1-расм).

1-расм

Юриш оқлардан бўлганда пиёда фарзинга айланолмайди. Юриш қоралардан бўлганда пиёда фарзинга айланади (2-расм).

2-расм

Юриш оқлардан бўлганда пиёда фарзинга айланади. Юриш қоралардан бўлганда пиёда фарзинга айлана олмайд (3-расм).

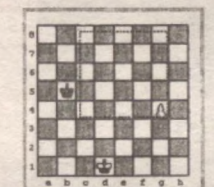

3-расм

Юриш оқлардан бўлганда қора шох пиёдага ета олмайд, пиёда эса фарзинга айланади. Юриш қоралардан бўлганда қора шох пиёдага ета олади, пиёда эса

Sport saboqlari

фарзинга айлана олмайд (4-расм).

4-расм

Шохнинг пиёдага етиб олишини тезда аниқлаш учун "квадрат" қондасидан фойдаланилади. Юриш пиёдадан бўлганда, қора шох пиёда квадратининг ичида бўлса, у пиёдага етиб олади. Квадратнинг ташқарисидидаги пиёдага шох етиб ололмайди.

1-4-расмлардаги пиёда ва шохларнинг ҳаракатлари шохмат нотацияси дари с ўтилгандан кейин, яъни юриш ёзувлари ўрганилгандан кейин кўрсатилди.

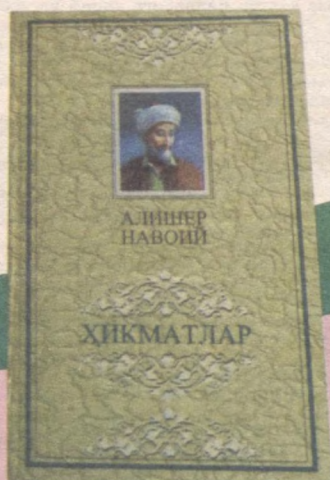
Келгуси дарсимизда рокировка билан танишамиз.

«ЎЗБЕКИСТОН»

НАШРИЁТ-МАТБАА ИЖОДИЙ УЙИ

2012 йил — «Мустаҳкам оила йили»да
жаннатмакон юртимиздаги ҳар бир оилага
илм-маърифат зиёси бўлмиш
янги китобларимиз
кириб борсин.

Ma'rifat

**ТА'СИС
ЕТУВЧИЛАР:**

O'zbekiston Xalq ta'limi
vazirligi, O'zbekiston Oliy
va o'rta maxsus ta'lim
vazirligi, O'zbekiston
Ta'lim, fan va
madaniyat xodimlari
kasaba uyushmasi
Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Madamin ARIPIJANOV,
Jumanazar BEKNAZAROV, Baxtiyor
DONIYOROV, Bahodir JOVLIYEV
(bosh muharrirning birinchi o'rinbosari),
Akmal ISLOMOV (mas'ul kotib),
Mahmuda MURZAYEVA, Husan
NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari),
Nurlan USMONOV (bosh muharrir
o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"),
Aleksy CHUKARIN (mas'ul kotib,
"Учитель Узбекистана"), Sa'dulla
HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot
agentligida № 0067 raqam bilan
ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

INDEKS: 149, 150. G-118.
Tiraji 55361.

Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish
tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqrit
qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy
o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-
53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi
yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat,
kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-
54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari
bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport
yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing
bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar:
Malohat TOSHOVA,
Liliya BINASHEVA.

Navbatchi muharrir:
Abror UMARQULOV.
Navbatchi: Sherali NAMOZOV.

«Sharq» nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxona manzili: «Buyuk Turon»
ko'chasi, 41-uy

ЎзА яхуни — 21.25
Topshirildi — 21.50